

Kvartalsrapport

KLP KONSERN
3. KVARTAL 2020

Innhold

KLP KONSERN

RAPPORT TREDJE KVARTAL 2020	4
RESULTAT	9
BALANSE	10
EGENKAPITALOPPSTILLING	11
KONTANTSTRØMOPPSTILLING	12
NOTER TIL REGNSKAPET	13
— Note 1 Regnskapsprinsipper og -estimer	13
— Note 2 Segmentinformasjon	14
— Note 3 Premieinntekter for egen regning	18
— Note 4 Andre inntekter	18
— Note 5 Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	18
— Note 6 Driftskostnader	19
— Note 7 Andre kostnader	19
— Note 8 Investeringseiendom	19
— Note 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	20
— Note 10 Innlån	25
— Note 11 Virkelig verdi hierarki	27
— Note 12 Likviditetsrisiko	32
— Note 13 Renterisiko	34
— Note 14 Kredittrisiko	37
— Note 15 Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	41
— Note 16 Annen kortsiktig gjeld	41
— Note 17 Kapitalkrav	42
— Note 18 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	43
— Note 19 Pensjonsforpliktelser	45
— Note 20 Tap ved salg av virksomhet	46
— Nøkkeltall - akkumulert	47

Innhold

BÆREKRAFTSREGNSKAP

KVARTALSREGNSKAP	50
BÆREKRAFTSREGNSKAP	51
NOTER TIL BÆREKRAFTSREGNSKAPET	53

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

KVARTALSREGNSKAP	57
RESULTATREGNSKAP	58
BALANSE	59
EGENKAPITALOPPSTILLING	61
KONTANTSTRØMOPPSTILLING	63
NOTER TIL REGNSKAPET	64
— Note 1 Regnskapsprinsipper og -estimer	64
— Note 2 Verdiendring eiendomsinvesteringer	65
— Note 3 Premieinntekter for egen regning	65
— Note 4 Erstatninger	65
— Note 5 Forsikringsrelaterte driftskostnader	65
— Note 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelse	66
— Note 7 Virkelig verdi hierarki	72
— Note 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	80
— Note 9 Forpliktelse	82
— Note 10 Kapitalkrav	83
— Note 11 Leieavtaler	84
— Note 12 Pensjonsforpliktelse	84
— Note 13 Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	85
— Note 14 Salg av datterforetak	85

Rapport tredje kvartal 2020

POSITIV AVKASTNING I TREDJE KVARTAL

- Verdijustert avkastning etter tredje kvartal 2020 ble 1,4 prosent, mens bokført avkastning endte på 3,2 prosent.
- KLP har solgt KLP Bedriftspensjon AS til DNB Livsforsikring AS, men vil i en periode fremover fortsette å levere enkelte tjenester.
- Det foreligger rettskraftig dom i Hafslundsaken som gir en gevinst på 427 millioner kroner i kundeporteføljen.

KLP – ET KUNDEIET KONSERN

KLP-konsernet består av følgende foretak: Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og datterforetakene KLP Banken, KLP Skadeforsikring, KLP Kapitalforvaltning, KLP Forsikringservice og KLP Eiendom.

Konsernet hadde ved utgangen av tredje kvartal 2020 en forvaltningskapital på 790,0 milliarder kroner, en økning på 27,2 milliarder kroner siden årsskiftet.

Konsernets totalresultat er på 800 millioner kroner (654)¹ i tredje kvartal 2020, og 913 millioner (1 692) kroner hittil i år.

Kommunal Landspensjonskasse

Pensjonsordninger innenfor offentlig sektor tilbys og administreres av konsernets morselskap Kommunal Landspensjonskasse. Av KLPs forvaltningskapital på 635,9 milliarder kroner, er 575,9 knyttet til forsikringsforpliktelse i offentlig tjenestepensjon.

RESULTAT TREDJE KVARTAL 2020

Avkastningsresultat

KLP oppnådde et avkastningsresultat, avkastning ut over det foretaket har garantert til sine kunder, på 6,7 milliarder kroner (4,6 milliarder) hittil i år. Verdijustert avkastning på kollektivporteføljen ble 1,4 prosent, mens bokført avkastning ble 3,2 prosent hittil i år.

Risikoresultat

Risikohendelsene i bestanden er innenfor forventninger gjennom året og vil variere fra kvartal til kvartal. Resultatet utgjorde 406 millioner kroner i tredje kvartal og 706 millioner kroner hittil i år.

Administrasjonsresultat

Foretakets administrasjonsresultat viser et overskudd på 187 millioner kroner (192) hittil i år, hvorav 123 millioner kroner i tredje kvartal. Forsikringsrelaterte driftskostnader utgjør 825 millioner kroner (783) hittil i år.

Samlet resultat

Samlet resultat til foretaket er på 906 millioner kroner (1,7 milliarder) hittil i år. Kunderesultatet er 7,0 milliarder kroner (5,1 milliarder) hittil i år. Posten «andre resultat-elementer» på minus 223 millioner kroner består av estimatavvik på pensjonsforpliktelser egne ansatte. Forpliktelsen har økt som følge av fallende rentenivå gjennom 2020.

MILLIONER KRONER	Kunder	Selskap	Sum
Avkastningsresultat	6 656	175	6 831
Risikoresultat	352	354	706
Rentegarantipremie		368	368
Administrasjonsresultat		187	187
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen og andre inntekter/kostnader i ikke-teknisk regnskap		219	219
Skatt		-174	-174
Andre resultat-elementer		-223	-223
Resultat etter 3. kvartal 2020	7 007	906	7 913
Resultat etter 3. kvartal 2019	5 060	1 596	6 656

Finansiell soliditet og kapitalforhold

Forvaltningskapitalen i KLP har økt med 14,4 milliarder kroner hittil i år og utgjør 635,9 milliarder kroner. Premiereserven økte i samme periode med 13,7 milliarder kroner til 475,1 milliarder kroner.

Kursreguleringsfondet har blitt redusert med 8,3 milliarder kroner til 47,5 milliarder kroner hittil i år.

Uten bruk av overgangsregler er foretakets solvenskapitaldekning (SCR) på 264 prosent. Ved å hensynta overgangsordningen for tekniske avsetninger, blir kapitaldekningen 353 prosent. KLP har et mål om at kapitaldekningen skal ligge over 150 prosent uten bruk av overgangsregler. Soliditeten ligger godt over dette målet og bekrefter foretakets sterke soliditet.

¹ Tall i parentes angir verdi for tilsvarende periode i 2019

Nøkkeltall

PROSENT	Per 30.09.2020	Per 30.09.2019
Bokført avkastning *	3,2	2,7
Verdijustert avkastning *	1,4	6,6
Verdijustert inkl. merverdier i hold-til-forfall og utlån *	3,1	7,4
Kapitaldekning Solvens II	264	274
Kapitaldekning Solvens II med overgangsregler	353	362

* Avkastningstallene gjelder kollektivporteføljen

Premieinntekter

Premieinntektene eksklusive mottatt premiereserve ved tilflytting, utgjør 26,2 milliarder kroner (32,2) ved utgangen av tredje kvartal.

Erstatninger

Utbetalte pensjoner og andre erstatninger, eksklusive avgitt premiereserve ved fraflytting utgjorde 15,3 milliarder kroner (14,8) etter tredje kvartal.

FORVALTNING AV KOLLEKTIVPORTEFØLJEN

Eiendelene i kollektivporteføljen utgjorde 582,1 milliarder kroner (551,7) og var investert som vist nedenfor:

EIEDELER	Per 30.09.2020		Per 30.09.2019	
	Andel	Avkastning	Andel	Avkastning
Alle tall i prosent				
Aksjer	21,4 %	-1,7 %	24,7 %	15,6 %
Omløpsobligasjoner	17,4 %	5,3 %	17,9 %	8,1 %
Anleggs-/HTF-obligasjoner	30,0 %	2,7 %	28,1 %	2,7 %
Utlån	13,3 %	1,7 %	12,3 %	1,8 %
Eiendom	12,9 %	2,6 %	12,1 %	4,6 %
Andre finansielle eiendeler	5,0 %	1,3 %	4,8 %	1,4 %

Aksjer

Samlet eksponering i aksjer og alternative investeringer, inkludert aksjederivater, var 21,4 prosent ved utgangen av tredje kvartal. Samlet avkastning for aksjer og alternative investeringer ble 4,7 prosent i kvartalet, og er ned 1,7 prosent per 30.09. Avkastningen for KLPs globale aksjer var minus 0,3 prosent per tredje kvartal, mens KLPs norske aksjeforfølje hadde en avkastning på minus 8,9 prosent i samme periode.

Omløpsobligasjoner og pengemarked

Omløpsobligasjoner utgjorde 17,4 prosent, mens pengemarkedsinstrumenter utgjorde 5,0 prosent av eiendelene i kollektivporteføljen per tredje kvartal. Det var kun små endringer for norske, europeiske og amerikanske statsrenter gjennom kvartalet. KLPs globale statsobligasjonsindeks fikk

en valutasikret avkastning på 0,3 prosent i kvartalet, mens avkastningen på den norske statsobligasjonsindeksen var 0,2 prosent. De globale kredittmarginene falt noe gjennom kvartalet. Kvartalsavkastningen for KLPs globale kredittobligasjonsindeks ble 1,6 prosent som følge av lavere kredittpåslag.

Samlet oppnådde omløpsobligasjoner en avkastning på 1,2 prosent i tredje kvartal, og 5,3 prosent hittil i år. Pengemarkedsavkastningen var 0,4 prosent i kvartalet og 1,3 prosent hittil i år.

Anleggsobligasjoner

Investering i anleggs- og hold-til-forfall-obligasjoner utgjorde 30,0 prosent av kollektivporteføljen per 30.09. Ikke regnskapsførte merverdier i kollektivporteføljen utgjorde 15,2 milliarder kroner per 30.09. Porteføljen er godt diversifisert, og består av papirer utstedt av låntakere med høy kredittverdighet. Avkastning målt til amortisert kost var 0,9 prosent i tredje kvartal og 2,7 prosent hittil i år

Eiendom

Eiendomsinvesteringer, inkludert norske og internasjonale eiendomsfond, utgjorde 12,9 prosent av kollektivporteføljen. Eiendomsverdiene i kollektivporteføljen er skrevet ned med 93 millioner kroner frem til utgangen av tredje kvartal. Kollektivporteføljens eiendoms-investeringer oppnådde en avkastning på 2,6 prosent hittil i år.

Utlån

Utlån i kollektivporteføljen utgjør 76,5 milliarder kroner. Dette er fordelt med 60,9 milliarder kroner i utlån til offentlig sektor, 4,0 milliarder til lån med statsgaranti, 3,3 milliarder kroner i pantesikrede boliglån og resterende 8,3 milliarder til andre lån med pant. Utlånsporteføljen er kjennetegnet av høy kvalitet, uten tap på kommunelån og meget beskjedne avsetninger til tap på boliglån. Ikke-regnskapsførte merverdier i utlånsporteføljen (fastrentelån) utgjorde 1,6 milliarder kroner ved kvartalsslutt. Avkastning etter tredje kvartal var 1,7 prosent.

Avkastning på selskapsporteføljen

Selskapsporteføljen omfatter plassering av egenkapital og ansvarlige lån/fonds-obligasjoner.

Selskapsporteføljen forvaltes med en langsiktig investeringshorisont med moderat risiko, og med en målsetting om stabil avkastning. Investeringene i selskapsporteføljen oppnådde en avkastning på 1,3 prosent hittil i år.

Markedsforhold pensjon

KLP har en stabil underliggende vekst i premiereserven. Kommune- og regionreformen har så langt kun moderat effekt på KLPs kundemasse. Ved utgangen av tredje kvartal hadde KLP en tilflytting på 2,8 milliarder kroner og en fraflytting på 7,7 milliarder kroner.

Andre forhold

KLP Bedriftspensjon AS er solgt til DNB Livsforsikring AS. Aksjene ble overdratt 22. september. KLP vil fortsatt levere

en del tjenester til DNB Bedriftspensjon AS frem til alle porteføljer er integrert i systemene til DNB Livsforsikring AS. Det arbeides med å komme i mål med dette i løpet av første kvartal 2021.

Det ble 27. august avsagt skjønn i Hafslundsaken. Saken gjaldt verdsettelse av Hafslundaksjene, hvor KLP og øvrige aksjonærer ble tvangsløst. KLP har vunnet frem i både tingretten og lagmannsretten. Løsningssummen per aksje er i lagmannsretten satt til 137,50 kroner. Løsningssummen ligger 40,74 kroner per aksje over tilbudsprisen. Beløpet utgjør 427 millioner kroner mer til kundene i kundeporteføljen. KLP er tilkjent alle omkostninger i saken. Ankefristen er gått ut og dommen er rettskraftig.

Ansatte i KLP og datterforetakene har siden 13. mars jobbet delvis hjemmefra. Operasjonelt har dette fungert godt og det er ikke meldt om spesielle utfordringer knyttet til normal drift.

Det er foreløpig for tidlig å si hvorledes Covid-19 og pandemisituasjonen vil påvirke uttak av uførepensjon i KLPs medlemsmasse over tid. Erfaringsdata til og med 2019 tilsier at vi har marginer i beregningsgrunnlaget for uførhet. Som følge av usikkerheten rundt uførheten fremover, beholdes det meste av disse marginene inntil videre.

DATTERFORETAKENES FORRETNINGSOMRÅDER

Skadeforsikring

Situasjonen knyttet til Covid-19 preger fortsatt foretakets virksomhet, selv om antall reiseskader er redusert i sammenligning med andre kvartal. Foretaket har samlet sett registrert om lag 3800 skader relatert til Covid-19, og har kostnadsført om lag 18 millioner kroner knyttet til disse.

Driftsresultat før skatt var per utgangen av tredje kvartal 97,2 millioner kroner (140,5). Tredje kvartal isolert hadde et driftsresultat på 79,1 millioner kroner (2,2). Også i tredje kvartal var finansavkastningen god, noe som bidro til det gode resultatet. Driftskostnader er fortsatt lavere enn forventet og foretaket har også i dette kvartalet funnet grunnlag for oppløsning av tidligere års reserver.

Bestandspremien var ved utgangen av tredje kvartal 1 769 millioner kroner, en økning på 160 millioner kroner sammenlignet med status per 31.12.2019. Innen enkelte områder er lønnsomheten svak, men foretaket konstaterer at det generelle premienivået nå er økende. Forfalt premie har økt med 11,8 prosent, tilsvarende 158 millioner kroner, sammenlignet med samme tid i 2019. Det er fortsatt høyest vekst innen personmarkedet og høy medlemsandel blant personmarkedskundene.

Det forsikringstekniske resultatet var 207 millioner kroner (100). Det har i løpet av tredje kvartal blitt innrapportert to skader over 10 millioner kroner, på til sammen 29 millioner kroner. Avviklingen av tidligere skadeårganger er fortsatt positiv, og det er hittil i år inntektsført 86 millioner kroner,

tilsvarende 4,7 prosent av reservene ved inngangen av året. Det registreres ved anbud at det generelle premienivået nå er økende.

Det forsikringstekniske resultatet var 207 millioner kroner (100). Det har i løpet av tredje kvartal blitt innrapportert to skader over 10 millioner kroner, på til sammen 29 millioner kroner. Avviklingen av tidligere skadeårganger er fortsatt positiv, og det er hittil i år inntektsført 86 millioner kroner, tilsvarende 4,7 prosent av reservene ved inngangen av året.

Nøkkeltall for foretaket

PER TREDJE KVARTAL	2020	2019
Skadeprosent	83,1	90,8
Kostnadsprosent	17,5	17,8
Totalkostnadsprosent	100,7	108,6

Netto finansinntekt var etter ni måneder 103,4 millioner kroner (232,9), tilsvarende avkastning på 2,3 prosent (5,3). Avkastning tredje kvartal isolert var 71,5 millioner kroner (61,5), tilsvarende 1,5 prosent (1,4).

Foretakets investeringer i rentebærende fond har hatt best avkastning så langt i år, med avkastning på 3,7 prosent, mens anleggsobligasjoner i perioden hadde avkastning på 2,4 prosent. Aksjeporteføljen hadde avkastning på 1,0 prosent, 5,9 prosent i tredje kvartal isolert.

Avkastningen på eiendomsinvesteringene var minus 1,6 prosent, etter en nedskrivning i første halvår på 31 millioner kroner for en av foretakets to eiendomsandeler. Dette er en investering i et sentralt beliggende kjøpesenter i Oslo, og nedskrivningen vurderes som en direkte effekt av Covid-19.

Foretakets økonomiske stilling er god, med solvenskapitaldekning (SCR) på 247 prosent per utgangen av tredje kvartal 2020, sammenlignet med 240 prosent per årsslutt 2019.

Kapital- og fondsforvaltning

KLP Kapitalforvaltning utfører verdipapirforvaltningen i KLP-konsernet. Totalt ble det forvaltet 579 milliarder kroner ved utgangen av tredje kvartal, hvorav 94 milliarder kroner kommer fra eksterne kunder. Hoveddelen av midlene er forvaltet på vegne av KLP og datterforetakene.

Netto tegning i KLP-fondene var 3,8 milliarder kroner i tredje kvartal. Eksterne kunder hadde en positiv netto nytegning på 1,7 milliarder kroner i tredje kvartal.

KLP Kapitalforvaltning hadde et resultat før skatt på 27,5 millioner kroner (25,9) i tredje kvartal og 25,6 millioner kroner (45,2) hittil i år.

Bank

KLP Bankens formål er å tilby finansiering av boliglån og andre bankprodukter til medlemmene i KLPs pensjonsordninger (personmarked), og lån til kommuner, fylkeskommuner og selskaper som utfører offentlige oppgaver (offentlig marked). Utlånsvirksomheten finansieres med innskudd fra personer og bedrifter, innlån i verdipapirmarkedet og egenkapital. Banken forvalter også utlån finansiert av pensjonsmidler i KLP.

Da KLP Banken AS ble etablert i 2009 var det etter dagjeldende lovgivning krav om et holdingselskap mellom forsikring og bank i blandet finanskonsern hvis forsikring eller bank var konsernspiss. KLP Bankholding AS ble derfor etablert som et slikt mellomliggende holdingselskap.

For KLP er det ønskelig å forenkle sin konsernstruktur og dermed unngå unødvendig ressursbruk. KLP vil nå endre sin konsernstruktur slik at KLP Banken AS blir direkte eid av KLP og KLP Bankholding AS fjernes. Det er søkt om og gitt tillatelse til å gjennomføre dette i 2020.

KLP Banken konsern hadde per 30.09 utlån til kunder på 37,5 milliarder kroner (34,3). Fordelingen mellom personmarkedet og offentlig marked var henholdsvis 20,6 og 16,9 milliarder kroner (17,8 og 16,5).

KLP Banken forvalter for KLP 3,3 milliarder kroner i boliglån (3,1) og 73,2 milliarder kroner i lån til offentlige låntakere og annen virksomhet (64,0).

Personmarkedet i KLP Banken kan vise til svært sterk vekst i boliglån med 2,3 milliarder kroner ved utløpet av tredje kvartal (1,1). Også i urolige tider treffer bankens boliglånsprodukter godt hos målgruppen medlemmer av pensjonsordningene i KLP. Spesielt målgruppen unge låntakere har økt betydelig.

Utlånsvolumet i offentlig marked har hittil i år vokst med 0,3 milliarder kroner (-0,2). Lån til offentlige låntakere som forvaltes for KLP har i samme periode økt med 6,2 milliarder kroner (4,4). KLP økte sine utlånsrammer med 5 milliarder kroner da pandemien rammet. KLP Banken kunne dermed bidra med fortsatt konkurransedyktige betingelser overfor offentlige låntakere som med bekymring så at mulighetene til nye lån og refinansiering i utlånsmarkedene ble sterkt redusert. Forvaltede lån til utenlandske debitorer i fremmed valuta er redusert med minus 0,6 milliarder kroner siden årsskiftet (0,6).

Markedsuroen som følge av pandemien påvirket bankens utlånsmarginer negativt i andre kvartal, men dette er normalisert i tredje kvartal. Banken driftsinntekter i form av netto renteinntekter var ved utløpet av tredje kvartal 237,7 millioner kroner (209,4).

KLP Bankens portefølje av likviditets-plasseringer i form av rentebærende verdipapirer utgjør 4,8 milliarder kroner (3,4). På grunn av uroen i rentemarkedene har denne porteføljen vist sterkt varierende markedsverdi. Resultateffekten av netto verdiendringer hittil i 2020 har gitt en regnskapsført verdiøkning på 13,4 millioner kroner (1,3).

KLP Banken-konsernets fremmedfinansiering består av innskudd og obligasjoner. Innskuddsveksten ved utløpet av kvartalet var 0,3 milliarder kroner og samlede innskudd utgjør 12,0 milliarder kroner (11,5). Av dette er 10,4 milliarder kroner innskudd fra personkunder og 1,7 milliarder kroner er innskudd fra kommuner og bedrifter. Gjeldsoptak ved utstedelse av verdipapirer utgjorde 26,2 milliarder kroner ved utløpet av tredje kvartal (25,5).

Hittil i år utgjør tap og tapsavsetninger minus 4,2 millioner kroner i personmarkedet (-6,2). Dette gjelder i hovedsak tap på kredittkort. Bankens avsetninger for fremtidige tap økte da pandemien rammet. Realiserte tap er foreløpig ikke påvirket. Det er heller ikke i år konstaterte tap på lån til offentlig marked.

KLP Banken-konsernet oppnådde ved utløpet av tredje kvartal et driftsresultat før skatt på 101,7 millioner kroner (77,3). Områdefordelt resultat før skatt viser 71,2 millioner kroner fra personmarkedet (55,6) og 30,5 millioner kroner fra offentlig marked (21,7).

SAMFUNNSANSVAR

I september lanserte PwC en rapport som vurderer hvordan Norges 100 største foretak arbeider med og rapporterer på klima. Basert på en gjennomgang av offentlig tilgjengelig materiale og rapportering, er hvert foretak plassert i en kategori i henhold til totalvurderingen. KLP er plassert i kategorien med best totalvurdering og er ett av fire foretak som kan dokumentere utslippskutt i tråd med Parisavtalen.

Før sommeren sendte KLP sammen med flere andre investorer brev til brasilianske myndigheter for å uttrykke bekymring for avskoging av regnskogen og den alvorlige negative utviklingen i landet på miljø og menneskerettigheter. Brevet fikk stor oppmerksomhet av brasilianske myndigheter. Det ble avholdt en telefonkonferanse mellom sentralbanksjefen i Brasil og KLPs konsernsjef, og KLP har deltatt i møter med visepresidenten, regjeringsmedlemmer og medlemmer av kongressen. KLP har sammen med Storebrand og Regnskogfondet utgitt en rapport om hvordan investorer kan håndtere finansiell risiko knyttet til avskoging.

KLP har viet stor oppmerksomhet til oppfølging av ESG i foretak som KLP er investert i, og har vært i dialog med flere foretak. KLP har også mottatt henvendelser fra privatpersoner og investorer om oppfølging av samfunnsansvar i KLPs forvaltning. KLP har ekskludert tre nye foretak på

bakgrunn av at det foreligger en uakseptabel risiko for krenkelse av menneskerettighetene.

I tredje kvartal har KLP Banken utstedt nye grønne lån for totalt 418 millioner kroner. Det største lånet gikk til nye elektriske ferger. KLP Banken har hittil lånt ut nærmere 1,7 milliarder kroner til bærekraftige prosjekter i kommunene.

Skadeforsikring fortsetter det viktige arbeidet med forebygging av brann i kommunale utleieboliger. Det har blitt gjennomført digitale «én-til-én møter» med kommunene samt flere webinarer. Her har temaet også vært avfallshåndtering i kommunale bygg.

Helsefremmende arbeidsplasser står høyt på dagsorden i helseforetakene, og det satses bredt på samarbeid for å få til dette. Representanter fra KLP er tatt opp i referansegruppen til bransjeprogrammet for sykefravær på sykehus og deltar i hyppige møter med ressurspersoner fra sykehusene. I et samarbeid med Senter for Seniorpolitikk, NSF, Spekter,

Fagforbundet og Unio skal KLP også delta i et forskningsprosjekt som skal styrke kunnskapen om hvordan man tilrettelegger for at viktige yrkesgrupper innenfor helse står lengst mulig i arbeidslivet. I tillegg samarbeider KLP med studenter fra ulike universiteter om å utvikle «Dialogskaper'n» – et digitalt verktøy for å jobbe med og snakke om arbeidsmiljø på egen arbeidsplass.

FREMTIDSUTSIKTER OG HENDELSER ETTER KVARTALET
Samfunnet er preget av smittevernstiltak i forbindelse med Covid-19. Sosial distanse vil prege samfunnet fremover og å jobbe hjemmefra vil også være en del av driften i KLP i tiden som kommer. Det er viktig at KLP er oppmerksom på hvordan dette kan prege menneskene i KLP på godt og vondt. Økonomien globalt er også påvirket. Med usikkerhet rundt samfunnsutviklingen generelt og den økonomiske utviklingen spesielt, forventer foretaket fortsatt at dette vil kunne påvirke de finansielle markedene negativt. KLP har høy beredskap og god soliditet for å kunne håndtere slike svingninger.

Oslo, 5. november 2020

Styret i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap

Egil Johansen
Leder

Jenny Følling
Nestleder

Cathrine M. Lofthus Medhus

Karianne Melleby

Odd Haldgeir Larsen

Øivind Brevik

Susanne Torp-Hansen
Valgt av og blant de ansatte

Freddy Larsen
Valgt av og blant de ansatte

Resultat

KLP KONSERN

NOTE	MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
3	Premieinntekter for egen regning	12 096	10 915	30 533	34 021	42 716
	Netto avkastning fra finansielle eiendeler	3 385	3 897	11 385	12 055	16 301
	Netto renteinntekter bank	96	72	238	210	294
	Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle instrumenter	11 419	7 585	-3 417	32 430	42 247
8	Netto inntekter fra investeringseiendommer	713	831	1 615	3 003	4 314
4	Andre inntekter	312	272	976	834	762
	Sum netto inntekter	28 021	23 571	41 331	82 554	106 634
	Erstatninger for egen regning	- 5 498	- 5 485	-24 073	-16 148	- 21 616
	Endring i forsikringsmessige avsetninger	- 8 074	- 7 528	-13 326	-24 279	- 29 954
5	Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	- 45	- 384	-787	-456	- 372
6	Driftskostnader	- 348	- 366	-1 347	-1 287	- 1 892
	Verdiendring eiendeler holdt for salg	152	0	0	0	0
20	Tap ved salg av virksomhet	- 180	0	-180	0	0
7	Andre kostnader	- 300	- 282	-922	-839	- 1 145
	Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond	- 5 218	- 1 920	-3 031	-10 152	- 14 736
	Sum kostnader	-19 511	-15 965	-43 665	-53 162	- 69 715
	Driftsresultat	8 510	7 606	-2 334	29 393	36 919
	Til(-) / fra(+) kursreguleringsfond i livsforsikring	- 4 369	- 6 440	7 986	-21 097	- 22 277
	Til(-) / fra(+) tilleggsavsetning og bufferavsetning i livsforsikring	0	0	490	16	- 8 052
	Midler tilført forsikringskundene i livsforsikring	- 3 172	- 326	-4 460	-5 793	- 3 398
	Resultat før skatt	969	841	1 682	2 518	3 193
	Skattekostnad ¹	- 280	- 221	-681	-929	- 1 201
	Resultat	689	620	1 001	1 589	1 992
19	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger					
	- ytelser til ansatte	100	0	-305	-60	151
	Justering av forsikringsforpliktelsene	- 11	0	33	5	- 16
	Skatt på poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	12	0	76	14	- 34
	Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	101	0	-195	-41	101
	Revaluering eiendommer til bruk i egen virksomhet	13	46	143	192	209
8	Valutaomregning utenlandske datterforetak	360	275	2 596	-543	- 353
	Justering av forsikringsforpliktelsene	- 360	- 275	-2 596	543	353
	Skatt på poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet	- 3	- 12	-36	-48	- 52
	Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	10	35	107	144	157
	Sum utvidet resultat	111	35	-88	103	258
	Totalresultat	800	654	913	1 692	2 249
	¹ Andelseieres andel av skattekostnad i konsoliderte verdipapirfond.	61	- 63	194	-180	- 236

Balanse

KLP KONSERN

NOTE	MILLIONER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
	Utsatt skattefordel	56	59	62
	Andre immaterielle eiendeler	619	422	460
	Varige driftsmidler	2 270	2 062	2 072
	Investeringer i tilknyttede foretak og felleskontrollert virksomhet	4 554	3 293	3 062
8,11	Investeringseiendom	77 855	69 910	74 545
9,14	Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	30 870	30 223	29 701
9,14	Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	153 670	144 563	150 580
9,11,14	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til virkelig verdi over resultat	672	716	602
9,14	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til amortisert kost	113 699	100 942	105 727
9,11,14	Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat	188 008	170 177	170 810
9,11	Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultat	197 632	194 312	206 949
9,11,14	Finansielle derivater	1 525	1 384	7 582
9	Fordringer	15 848	18 351	2 484
9	Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	0	4 521	4 906
14	Kontanter og bankinnskudd	2 703	3 632	3 194
	SUM EIENDELER	789 981	744 567	762 737
	Innskutt egenkapital	17 531	15 785	16 540
	Opptjent egenkapital	21 712	20 996	20 799
	SUM EGENKAPITAL	39 243	36 781	37 339
9,10	Fondsobligasjonslån	1 989	1 894	1 738
9,10	Ansvarlig lån	3 250	5 973	6 012
19	Pensjonsforpliktelser	1 143	967	790
15	Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	576 200	556 081	567 883
9,15	Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	0	4 521	4 906
	Premie-, erstatnings-, og sikkerhetsfondsavsetning i skadeforsikring	2 888	2 728	2 604
9,10	Utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett	25 311	24 324	24 415
9,10	Gjeld til kredittinstitusjoner	6 014	2 735	8 199
9,10	Gjeld til og innskudd fra kunder	11 993	11 649	11 487
9,11	Finansielle derivater	8 244	3 133	856
	Utsatt skatt	1 457	1 545	1 247
16	Annen kortsiktig gjeld	11 726	9 513	6 298
	Andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	100 522	82 723	88 963
	SUM GJELD	750 738	707 786	725 398
	SUM EGENKAPITAL OG GJELD	789 981	744 567	762 737
	Betingede forpliktelser	25 249	24 189	23 344

Egenkapitaloppstilling

KLP KONSERN

2020 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2020	16 540	20 799	37 339
Resultat		1 001	1 001
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		-195	-195
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		107	107
Sum utvidet resultat		-88	-88
Sum totalresultat		913	913
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	991		991
Sum transaksjoner med eierne	991		991
Egenkapital 30.09.2020	17 531	21 712	39 243

2019 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2019	14 554	19 303	33 857
Resultat		1 589	1 589
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		- 41	- 41
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		144	144
Sum utvidet resultat		103	103
Sum totalresultat		1 692	1 692
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	1 231		1 231
Sum transaksjoner med eierne	1 231		1 231
Egenkapital 30.09.2019	15 785	20 996	36 781

2019 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2019	14 554	19 303	33 857
Resultat	754	1 238	1 992
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		101	101
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		157	157
Sum utvidet resultat		258	258
Sum totalresultat	754	1 496	2 249
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	1 232		1 232
Sum transaksjoner med eierne	1 232		1 232
Egenkapital 31.12.2019	16 540	20 799	37 339

Kontantstrømoppstilling

KLP KONSERN

MILLIONER KRONER	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -30.06.2020	01.01.2020 -31.03.2019	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2019 -30.09.2019
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	2 480	8 662	30 036	-17 987	-11 415
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter ¹	-231	-157	-72	-299	-215
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktivitet ²	-2 739	-8 438	-29 447	18 472	12 253
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	-490	67	517	185	623
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	3 194	3 194	3 194	3 009	3 009
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	2 703	3 261	3 711	3 194	3 632

¹ Utbetaling ved kjøp av driftsmidler.

² Netto innbetaling av egenkapitaltilskudd, opptak og nedbetaling av gjeld, samt innbetaling fra andelseiere i konsoliderte fond.

Noter til regnskapet

KLP KONSERN

NOTE 1 Regnskapsprinsipper og -estimater

REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet i denne delårsrapporten viser konsernregnskapet og selskapsregnskapet til Kommunal Landspensjonskasse (KLP) for perioden 01.01.2020 – 30.09.2020. Regnskapet er ikke revidert.

Den delen av delårsrapporten som gjelder konsernregnskapet er utarbeidet i henhold til IAS 34 Delårsrapportering.

De samme regnskapsprinsippene og beregningsmetoder er fulgt i delårsregnskapet som i årsregnskapet for 2019, med mindre annet er oppgitt.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2019. Dette fås ved henvendelse til KLPs hovedkontor i Dronning Eufemias gate 10, eller på klp.no.

REGNSKAPSESTIMATER

Ved utarbeidelse av delårsregnskapet har ledelsen utøvet skjønn og benyttet estimater og forutsetninger som påvirker regnskapstallene. Faktiske tall kan derfor avvike fra benyttede estimater.

Størstedelen av konsernets finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet, er i stor grad eiendeler som omsettes i et aktivt marked, og markedsverdiene av disse investeringene er observerbare. Når det gjelder konsernets prising av unoterte verdier, vil det være usikkerhet til verdsettelsen av disse. Dette gjelder spesielt de verdipapirer som prises på bakgrunn av ikke-observerbare forutsetninger. Utbruddet av Covid-19 preget utviklingen av norske- og internasjonale finansmarkeder i første halvår, og medfører stor usikkerhet omkring estimater og verdsettelse av foretakets finansielle instrumenter.

Eiendom verdsettes ved hjelp av en intern verdsettelsesmodell, hvor man tar utgangspunkt i neddiskontering av beregnet 20 års kontantstrøm og med en diskonteringsrate som tilsvarer markedets avkastningskrav for tilsvarende eiendommer. I tillegg innhentes eksterne verddivurderinger for et utvalg av eiendommene for å kvalitetssikre de interne verddivurderingene. Det hefter, i likhet med sist kvartal, fortsatt usikkerhet om hvordan effektene av Covid-19 vil bli på kort og lengre sikt. Både interne og eksterne verdsetter er usikre på faktorer som endring i tilgang på fremmedkapital, fallende renter, endrede innlåns- og utlånskostnader for banker, tilgang på egenkapital, endret investor adferd, endring i leiemarkedet, endringer i leietakers likviditet og kortsiktig betalingssevne. Verdsettelsen av eiendom er i kvartalet dermed gjort med uendrede hovedpremissar, men man observerer at det ligger økt risiko for enkelte hoteller og kjøpesentre i porteføljen. Særs sentrale kontor eiendommer med lange kontrakter anses å ha noe redusert risiko, grunnet investor attraktivitet.

Gjennom året har det vært betydelige endringer i rentemarkedene. Dette har i særlig grad påvirket diskonteringsrenten som anvendes i beregning av nåverdien av foretakets pensjonsforpliktelser. Diskonteringsrenten som er brukt til denne beregningen er endret fra 2,3% per 31.12.2019 til 1,4% per 30.09.2020. Effekten av endringen i pensjonsforutsetningene øker pensjonsforpliktelsen for egne ansatte med 305 millioner kroner.

NOTE 2 Segmentinformasjon

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjon offentlig			Kollektiv pensjon privat		
	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	29 012	32 079	40 128	313	870	1 135
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	69	78	106	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	8 731	35 511	46 037	-604	520	715
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	951	808	725	2	4	6
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	201	192	239	0	0	0
Sum inntekter	38 964	68 669	87 235	-288	1 394	1 855
Erstatninger for egen regning	-23 013	-15 077	-20 157	-45	-159	-202
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	-13 651	-23 027	-28 312	331	-1 174	-1 563
Kostnader innlån	-787	-456	-372	0	0	0
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-724	-678	-965	-19	-48	-67
Avskrivninger	-53	-49	-92	0	-2	-3
Verdiendring eiendeler holdt for salg	0	0	0	0	0	0
Tap ved salg av virksomhet	0	0	0	0	0	0
Andre kostnader	-1 006	-918	-1 247	0	0	-5
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond						
Sum kostnader	-39 233	-40 206	-51 145	267	-1 384	-1 841
Driftsresultat	-269	28 463	36 091	-22	10	15
Midler tilført forsikringskundene ²	1 572	-26 314	-33 454	8	-18	-27
Resultat før skatt	1 303	2 149	2 637	-14	-8	-13
Skattekostnad	-174	-399	-499	0	0	0
Resultat etter skatt	1 129	1 750	2 138	-14	-8	-13
Endring i utvidet resultat	-223	-55	113	-4	-1	2
Totalresultat	906	1 695	2 251	-18	-9	-10
Eiendeler	635 878	610 652	621 518	solgt	6 779	7 259
Gjeld	596 663	573 891	584 200	solgt	6 286	6 668

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre foretak.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

NOTE 2 Segmentinformasjon – forts.

MILLIONER KRONER	Skadeforsikring			Bank		
	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	1 208	1 072	1 453	0	0	0
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	20	19	22	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	104	234	297	216	183	260
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	1	1	1	14	14	19
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	0	0	0	44	44	59
Sum inntekter	1 333	1 325	1 774	274	241	338
Erstatninger for egen regning	-1 015	-913	-1 256	0	0	0
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	-6	-78	-79	0	0	0
Kostnader innlån	0	0	0	0	0	0
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-211	-191	-268	-164	-156	-226
Avskrivninger	-4	-4	-5	-3	-4	-5
Verdiendring eiendeler holdt for salg	0	0	0	0	0	0
Tap ved salg av virksomhet	0	0	0	0	0	0
Andre kostnader	0	0	0	-5	-5	-7
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond						
Sum kostnader	-1 235	-1 185	-1 609	-173	-166	-237
Driftsresultat	97	141	166	102	76	101
Midler tilført forsikringskundene ²	0	0	0	0	0	0
Resultat før skatt	97	141	166	102	76	101
Skattekostnad	-17	-34	-14	7	-18	-25
Resultat etter skatt	81	107	151	109	58	76
Endring i utvidet resultat	-30	-6	14	-12	-1	5
Totalresultat	50	101	166	96	57	81
Eiendeler	5 269	4 979	4 907	43 442	39 616	39 703
Gjeld	3 279	3 103	2 966	41 049	37 417	37 478

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre foretak.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

NOTE 2 Segmentinformasjon – forts.

MILLIONER KRONER	Kapitalforvaltning			Øvrige		
	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	0	0	0	0	0	0
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	0	0	0	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	6	4	6	0	0	0
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	0	0	0	9	8	11
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	408	387	523	0	0	0
Sum inntekter	415	392	529	9	8	11
Erstatninger for egen regning	0	0	0	0	0	0
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	0	0	0	0	0	0
Kostnader innlån	0	0	0	0	0	0
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-384	-343	-479	-9	-9	-12
Avskrivninger	-4	-4	-5	0	0	0
Verdiendring eiendeler holdt for salg	0	0	0	0	0	0
Tap ved salg av virksomhet	0	0	0	0	0	0
Andre kostnader	0	0	0	0	0	0
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond						
Sum kostnader	-389	-346	-484	-9	-9	-12
Driftsresultat	26	45	44	-1	-2	-1
Midler tilført forsikringskundene ²	0	0	0	0	0	0
Resultat før skatt	26	45	44	-1	-2	-1
Skattekostnad	1	-10	-9	0	0	0
Resultat etter skatt	26	35	35	0	-1	-1
Endring i utvidet resultat	-31	-6	17	-1	0	0
Totalresultat	-4	29	52	-1	-1	-1
Eiendeler	561	502	520	7	8	8
Gjeld	247	208	202	3	4	3

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre foretak.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

NOTE 2 Segmentinformasjon – forts.

MILLIONER KRONER	Elimineringer			Sum		
	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	0	0	0	30 533	34 021	42 716
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	-89	-97	-129	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	1 367	11 246	15 841	9 822	47 699	63 156
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	0	0	0	976	834	762
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	-654	-624	-821	0	0	0
Sum inntekter	624	10 525	14 891	41 331	82 554	106 634
Erstatninger for egen regning	0	0	0	-24 073	-16 148	-21 616
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	0	0	0	-13 326	-24 279	-29 954
Kostnader innlån	0	0	0	-787	-456	-372
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	230	206	325	-1 282	-1 220	-1 693
Avskrivninger	-1	-4	-89	-65	-68	-199
Verdiendring eiendeler holdt for salg	0	0	0	0	0	0
Tap ved salg av virksomhet	-180	0	0	-180	0	0
Andre kostnader	90	85	113	-922	-839	-1 145
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond	-3 031	-10 152	-14 736	-3 031	-10 152	-14 736
Sum kostnader	-2 892	-9 865	-14 387	-43 665	-53 162	-69 715
Driftsresultat	-2 268	660	505	-2 334	29 393	36 919
Midler tilført forsikringskundene ²	2 437	-542	-246	4 016	-26 874	-33 727
Resultat før skatt	169	118	259	1 682	2 518	3 193
Skattekostnad	-498	-468	-654	-681	-929	-1 201
Resultat etter skatt	-329	-351	-395	1 001	1 589	1 992
Endring i utvidet resultat	213	171	105	-88	103	258
Totalresultat	-116	-179	-289	913	1 692	2 249
Eiendeler	104 824	82 031	88 822	789 981	744 567	762 737
Gjeld	109 497	86 878	93 881	750 738	707 786	725 398

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre foretak.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

KLP konsernets virksomhet er inndelt i de seks områdene kollektiv pensjon offentlig, kollektiv pensjon privat, skadeforsikring, bank, kapitalforvaltning og øvrige. All virksomhet er rettet mot kunder i Norge.

KOLLEKTIV PENSJON OFFENTLIG

Kommunal Landspensjonskasse tilbyr kollektiv offentlig tjenestepensjon.

KOLLEKTIV PENSJON PRIVAT

KLP Bedriftspensjon AS tilbyr produkter til foretak innen både offentlig og privat sektor.

SKADEFORSIKRING

KLP Skadeforsikring AS tilbyr ting- og personskadeprodukter til arbeidsgivere innen offentlig og privat sektor. I tillegg tilbys et bredt spekter av standard forsikringsprodukter til personmarkedet.

BANK

KLPs bankvirksomhet omfatter foretakene KLP Bankholding AS og dets heleide datterselskaper: KLP Banken AS, KLP Kommunekreditt AS og KLP Boligkreditt AS. Bankvirksomheten omfatter tjenester som innskudd og utlån til personmarkedet, kredittkort, samt utlån med offentlig garanti.

KAPITALFORVALTNING

Kapitalforvaltning tilbys fra foretaket KLP Kapitalforvaltning AS. Foretaket tilbyr et bredt utvalg av verdipapirfond både til personkunder og institusjonelle kunder. Verdipapirforvaltningen har en samfunnsansvarlig profil.

ØVRIG

Øvrige segmenter består av KLP Forsikringservice AS som tilbyr et bredt tjenestespekter til kommunale pensjonskasser.

NOTE 3 Premieinntekter for egen regning

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Forfalte premier, brutto	12 342	10 843	27 739	33 667	42 263
Avgitte gjenforsikringspremier	-17	-13	-53	-40	-54
Overføring av premiereserve fra andre	-229	85	2 846	395	507
Premieinntekter for egen regning	12 096	10 915	30 533	34 021	42 716

NOTE 4 Andre inntekter

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Tilskudd avtalefestet pensjon (AFP)	303	282	884	828	1 115
Øvrige inntekter ¹	8	- 11	92	6	-353
Sum andre inntekter	312	272	976	834	762

¹ Øvrige inntekter inkluderer investeringer fra tilknyttede foretak, slik at resultatene kan være både negative og positive.

NOTE 5 Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
ANSVARLIGE LÅN					
Rentekostnader ¹	-36	-66	-524	-190	-254
Verdiendringer	-40	-117	23	-4	22
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån	-76	-183	-501	-193	-232
FONDSOBLIGASJONSLÅN					
Rentekostnader	-17	-17	-52	-48	-64
Verdiendringer	48	-184	-233	-216	-77
Sum rentekostnad og verdiendring fondsobligasjonslån	31	-201	-285	-263	-140
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	-45	-384	-787	-456	-372

¹ Rentekostnader inkluderer amortisering av underkurs.

Noten gir en spesifisering av linjen «Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån» fordelt på rentekostnader og verdiendring i periodene angitt.

Verdiendringene kommer i stor grad av at lånene er denominert i utenlandsk valuta. Det ansvarlige lånet er denominert i euro, mens fondsobligasjonslånet er utstedt i japanske yen.

NOTE 6 Driftskostnader

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Personalkostnader	248	210	751	749	1 057
Avskrivninger og nedskrivninger	30	31	95	92	149
Andre driftskostnader	69	125	501	446	685
Sum driftskostnader	348	366	1 347	1 287	1 892

NOTE 7 Andre kostnader

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Kostnader avtalefestet pensjon (AFP)	303	282	884	828	1 115
Øvrige kostnader	-3	0	38	11	31
Sum andre kostnader	300	282	922	839	1 145

NOTE 8 Investerings eiendom

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Netto leieinntekter	746	760	2 141	2 187	2 859
Endring i virkelig verdi	-42	26	-534	771	1 413
Gevinst ved salg	9	44	9	44	42
Netto inntekter fra investeringseiendom	713	831	1 615	3 003	4 314
Valutaomregning utenlandske datterforetak (føres i utvidet resultat)	360	275	2 596	-543	-353
Netto inntekter fra investeringseiendom inkludert valutaomregning	1 072	1 105	4 211	2 460	3 961

MILLIONER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
Bokført verdi 01.01.	74 545	67 570	67 570
Verdiregulering inkl. valutaomregning	2 062	228	1 060
Netto tilgang	1 319	2 075	5 876
Reklassifisert eiendom til eget bruk	-102	0	0
Øvrige endringer	30	38	40
Bokført verdi 30.09./31.12.	77 855	69 910	74 545

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettings-tjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskaps-spesifikk informasjon.

For denne noten kan kategoriseringen av finansielle instrumenter deles opp i tre ulike nivåer; balanseklassifisering, regnskapsklassifisering og type instrument. Det er siste kategori, type instrument, hvor det gis informasjon på hvordan virkelig verdi er utledet.

FINANSIELLE INSTRUMENTER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST

Denne kategorien inkluderer:

- Investeringer som holdes til forfall
- Obligasjoner klassifisert som utlån og fordring
- Gjeld til og innskudd kunder (forpliktelse)
- Øvrige utlån og fordringer
- Ansvarlig lånekapital (forpliktelse)
- Annen utstedt gjeld (forpliktelse)

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi måles til amortisert kost ved bruk av effektiv rentemetode. Internrenten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer over forventet løpetid. Kontantstrømmene inkluderer etableringsgebyrer og direkte transaksjonskostnader samt eventuell restverdi ved utløpet av forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av disse kontantstrømmene neddiskontert med internrenten. I denne noten opplyses det forøvrig om virkelig verdi på de finansielle instrumentene som måles til amortisert kost.

FINANSIELLE INSTRUMENTER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI

Denne kategorien inkluderer:

- Egenkapitalinstrumenter
- Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi
- Derivater (eiendeler og forpliktelser)
- Gjeld til kredittinstitusjoner (forpliktelse)

Nedenfor er det listet hvilke ulike typer finansielle instrumenter som faller inn under de ulike regnskapskategoriene og hvordan virkelig verdi blir beregnet.

INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL**OBLIGASJONER KLASIFISERT SOM UTLÅN OG FORDRING
GJELDSINSTRUMENTER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI****a) Utenlandske rentepapirer**

Utenlandske rentepapirer prises i hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes:

- Barclays Capital Indices
- Bloomberg

Barclays Capital Indices har førsteprioritet (de dekker henholdsvis utenlandsk stat og utenlandsk kreditt). Deretter benyttes Bloomberg med bakgrunn i Bloombergs priskilde Business Valuator Accredited in Litigation (BVAL). BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg.

b) Norske rentepapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Bloomberg). Kursene sammenlignes med kursene fra Reuters for å avdekke eventuelle feil.

c) Norske rentepapirer – annet enn stat

Norske rentepapirer unntatt stat prises hovedsakelig direkte på kurser fra Nordic Bond Pricing. De papirene som ikke inngår hos Nordic Bond Pricing, prises teoretisk. Teoretisk pris skal baseres på antatt nåverdi ved salg av posisjonen. Diskontering gjøres ved å benytte en nullkupongkurve. Nullkupongkurven oppjusteres med en kredittspread som skal hensynta obligasjonens risiko. Kredittspreaden beregnes ut fra en spreadkurve hvor obligasjonens durasjon hensyntas. Nordic Bond Pricing er hovedkilde for spreadkurver. Disse leverer selskaps-spesifikke kurver og kurver for norske sparebanker, kommuner og kraft. Sparebanker har ulike spreadkurver basert på forvaltningskapital.

For foretak hvor Nordic Bond Pricing ikke leverer spreadkurver, benyttes spreadkurver fra tre norske banker. Når spreadkurver er tilgjengelig fra flere av disse bankene, benyttes et likevektet gjennomsnitt. Dersom en obligasjon mangler en passende spreadkurve, benyttes spread fra en sammenlignbar obligasjon fra samme utsteder.

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.**d) Rentepapirer utstedt av utenlandske foretak, men denominert i kroner**

Virkelig verdi beregnes etter samme hovedprinsippene som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor.

e) Fordringer på kredittinstitusjoner

Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

f) Utlån til kommuner og foretak med kommunal garanti

Fordringene verdsettes ved hjelp av en verdsettelsesmodell som benytter relevante kredittpåslagsjusteringer innhentet i markedet. For garanterte utlån beregnes virkelig verdi som neddiskontert kontantstrøm basert på samme rentekurve som direktelånene, men kredittmarginen er justert til markedsnivå for aktuell kombinasjon av garantistkategori og garantiform. Garantisten er enten stat, fylkeskommune, kommune eller bank.

g) Lån med sikkerhet i pant

Prinsippene for beregning av virkelig verdi avhenger av hvorvidt utlånene har rentebinding eller ikke. Virkelig verdi av utlån med rentebinding beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen. Virkelig verdi av utlån uten rentebinding anses tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med endring i markedsrentene.

EGENKAPITALINSTRUMENTER**h) Aksjer (noterte)**

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil.

Følgende kilder benyttes for norske aksjer:

- Oslo Børs (primærkilde)
- Morgan Stanley Capital International (MSCI)
- Bloomberg

Følgende kilder benyttes for utenlandske aksjer:

- Morgan Stanley Capital International (MSCI) (primærkilde)
- Bloomberg

i) Aksjer (unoterte)

Konsernet benytter, så langt det lar seg gjøre, bransjeanbefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:
Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor salg-/kjøpskursen i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under salgskurs, justeres pris opp til salgskursen. Hvis den er over kjøpskurs justeres den ned til kjøpskursen.

For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger foretas en skjønnsmessig vurdering. Med dette menes enten en fundamental analyse av foretaket, eller en meglervurdering.

j) Private Equity

Investeringer i Private Equity gjøres gjennom fond. Fondenes virkelige verdi skal baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines ('IPEV Guidelines'). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet om tilnærmet markedsvurdering av foretakene. Virkelig verdi er beregnet ut ifra fondenes rapporterte markedsverdi justert for inn- og utbetalinger i perioden mellom siste rapporterte markedsverdi fra fondet og perioden det rapporteres på for konsernet. Direkteinvesteringer i Private Equity behandles analogt med omløpsaksjer, men verdsettelse kan være daglig, kvartalsvis eller årlig. I de tilfeller der har vært mulig å få informasjon om hva ko-investeringer prises til i fondene, legges dette til grunn i verdsettelsen. Øvrige direkteinvesteringer er vedsatt til kostpris, rapporterte markedsverdier fra foretak eller omsatt pris der det foreligger.

DERIVATER**k) Futures/FRA/IRF**

Alle futureskontrakter til konsernet handles på børs. Bloomberg benyttes som priskilde. Det innhentes også priser fra en annen kilde som kontroll på at prisene fra Bloomberg er korrekte. Reuters fungerer som sekundærkilde.

l) Opsjoner

Bloomberg benyttes som kilde for prising av opsjoner som handles på børs. Reuters er sekundærkilde.

m) Renteswaper

Renteswaper verdsettes i en modell som hensyntar observerbare markedsdata som rentekurver og relevant kredittpåslag.

n) FX-swaper

FX-swaper med forfall på ett år eller mindre prises på kurver som er bygget opp fra FX swap-punkter hentet fra Reuters. For FX-swaper over ett år vurderes markedet relativt lite likvid og det skal benyttes basisjusterte swapkurver.

GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER**o) Plasseringer hos kredittinstitusjoner og deposits**

Plasseringer hos kredittinstitusjoner er innskudd med kort løpetid. Virkelig verdi beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen. Deposits prises på swapkurver.

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.**ANSVARLIG LÅNEKAPITAL, ANNEN UTSTEDT GJELD OG INNSKUDD FRA KUNDER****p) Virkelig verdi av ansvarlige lån**

For lån notert på børs hvor det anses å være et aktivt marked brukes den observerbare prisen som virkelig verdi. For øvrige lån som ikke er en del av et aktivt marked fastsettes virkelig verdi ut i fra en intern verdsettelsesmodell basert på observerbare data.

q) Virkelig verdi av utstedt fondsobligasjonslån

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

r) Utstedte obligasjoner med fortrinnsrett

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

s) Innskudd fra kunder

Alle innskudd er uten rentebinding. Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

Tabellen under gir en nærmere spesifikasjon av innholdet i de ulike klassene av eiendeler og forpliktelser.

MILLIONER KRONER	30.09.2020		30.09.2019		31.12.2019	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER SOM HOLDES TIL FORFALL - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Norske hold til forfall obligasjoner	5 154	6 027	6 759	7 356	5 215	5 698
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	25 716	28 252	23 464	25 155	24 487	25 935
Sum gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	30 870	34 279	30 223	32 511	29 701	31 633
GJELDSINSTRUMENTER KLASSIFISERT SOM LÅN OG FORDRINGER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Norske obligasjonslån	48 181	53 078	43 820	46 207	49 807	51 469
Utenlandske obligasjonslån	105 446	116 779	100 694	106 083	100 736	104 886
Andre fordringer	42	42	49	49	37	37
Sum gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	153 670	169 900	144 563	152 339	150 580	156 392
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	672	672	716	716	602	602
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	672	672	716	716	602	602

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

MILLIONER KRONER	30.09.2020		30.09.2019		31.12.2019	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Utlån med sikkerhet i pant	23 858	23 917	20 803	20 819	21 755	21 758
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	79 629	81 333	71 488	72 131	73 141	73 401
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	10 158	10 158	8 584	8 627	10 766	10 794
Utlån kredittkort	54	54	67	67	65	65
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	113 699	115 461	100 942	101 643	105 727	106 018
GJELDSINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Norske obligasjoner	56 632	56 632	57 534	57 534	54 801	54 801
Norske sertifikater	6 764	6 764	7 765	7 765	6 295	6 295
Utenlandske obligasjoner	98 389	98 389	92 643	92 643	85 004	85 004
Utenlandske sertifikater	50	50	0	0	50	50
Plassering hos kredittinstitusjoner	26 173	26 173	12 235	12 235	24 660	24 660
Sum gjeldsinstrumenter	188 008	188 008	170 177	170 177	170 810	170 810
EGENKAPITALINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Aksjer	176 375	176 375	178 716	178 716	190 350	190 350
Aksjefond	17 806	17 806	14 296	14 296	14 562	14 562
Eiendomsfond	15	15	39	39	32	32
Alternative investeringer	3 437	3 437	1 261	1 261	2 005	2 005
Sum egenkapitalinstrumenter	197 632	197 632	194 312	194 312	206 949	206 949
FORDRINGER						
Fordringer i forbindelse med direkte forretninger	5 360	5 360	13 724	13 724	1 141	1 141
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger	163	163	129	129	153	153
Gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning	17	17	13	13	0	0
Fordringer ved verdipapirhandel	9 410	9 410	3 559	3 559	614	614
Fordskuddsbetalt husleie tilknyttet eiendomsvirksomheten	212	212	212	212	212	212
Andre fordringer	685	685	713	713	364	364
Sum lån og fordringer øvrige inkl. fordringer på forsikringstakere	15 848	15 848	18 351	18 351	2 484	2 484

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

MILLIONER KRONER	30.09.2020		30.09.2019		31.12.2019	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Fondsobligasjonslån	1 989	1 750	1 894	1 676	1 738	1 672
Ansvarlige lån	3 250	3 654	5 973	6 833	6 012	6 928
Gjeld til kredittinstitusjoner	3 495	3 495	1 202	1 202	1 407	1 407
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	25 311	25 403	24 324	24 454	24 415	24 546
Gjeld til og innskudd fra kunder	11 993	11 993	11 649	11 649	11 487	11 487
Sum finansiell gjeld	46 038	46 295	45 042	45 814	45 059	46 039
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Gjeld til kredittinstitusjoner	2 519	2 519	1 532	1 532	6 791	6 791
Sum finansiell gjeld	2 519	2 519	1 532	1 532	6 791	6 791
Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	0	0	4 521	4 521	4 906	4 906
Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	0	0	4 521	4 521	4 906	4 906

MILLIONER KRONER	30.09.2020		30.09.2019		31.12.2019	
	Eiendeler	Forpliktelser	Eiendeler	Forpliktelser	Eiendeler	Forpliktelser
FINANSIELLE DERIVATER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI						
Valutateterminer	297	6 885	330	2 297	5 572	647
Renteswaper	228	1 359	161	739	1 038	99
Rente- og valutaswaper	1 000	0	893	97	973	111
Akseopsjon	0	0	0	1	0	0
Sum finansielle derivater	1 525	8 244	1 384	3 133	7 582	856

NOTE 10 Innlån

MILLIONER KRONER	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 30.09.2019	Bokført verdi 31.12.2019
TIDSBEGRENSET ANSVARLIG LÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	5 163	EUR	Fast ¹	2045	3 250	5 973	6 012
Sum ansvarlige lån	5 163				3 250	5 973	6 012
FONDSOBLIGASJONSLÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	984	JPY	Fast ²	2034	1 989	1 894	1 738
Sum fondsobligasjonslån	984				1 989	1 894	1 738
UTSTEDTE OBLIGASJONSLÅN MED FORTRINNSRETT							
KLP Kommunekreditt AS	0	NOK	Flytende	2020	0	178	225
KLP Kommunekreditt AS	680	NOK	Fast	2020	705	1 563	681
KLP Kommunekreditt AS	495	NOK	Flytende	2021	496	705	4 020
KLP Kommunekreditt AS	600	NOK	Fast	2021	610	4 018	602
KLP Kommunekreditt AS	5 000	NOK	Flytende	2022	5 003	610	5 012
KLP Kommunekreditt AS	5 000	NOK	Flytende	2023	5 005	5 013	5 016
KLP Kommunekreditt AS	2 500	NOK	Flytende	2024	1 908	5 015	1 303
KLP Kommunekreditt AS	3 104	NOK	Flytende	2025	1 604	0	0
KLP Kommunekreditt AS	2 500	NOK	Fast	2025	0	505	0
KLP Kommunekreditt AS	500	NOK	Fast	2027	505	0	508
KLP Boligkreditt AS	0	NOK	Flytende	2019	0	667	0
KLP Boligkreditt AS	18	NOK	Flytende	2020	120	2 508	517
KLP Boligkreditt AS	768	NOK	Flytende	2021	769	2 002	2 509
KLP Boligkreditt AS	2 500	NOK	Flytende	2022	2 500	1 500	0
KLP Boligkreditt AS	2 500	NOK	Flytende	2023	2 501	0	2 002
KLP Boligkreditt AS	2 500	NOK	Flytende	2024	2 500	0	2 001
KLP Boligkreditt AS	2 000	NOK	Flytende	2025	997	0	0
Sum utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett	30 665				25 311	24 324	24 415

¹ Lånet har et renteendringstidspunkt i 2025.² Lånet har et renteendringstidspunkt i 2034.

NOTE 10 Innlån– forts.

MILLIONER KRONER	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 30.09.2019	Bokført verdi 31.12.2019
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER							
KLP Banken AS	690	NOK	Flytende	2020	690	301	302
KLP Banken AS	400	NOK	Fast	2020	0	300	302
KLP Banken AS	2 200	NOK	Flytende	2021	2 203	200	200
KLP Banken AS	300	NOK	Flytende	2022	300	200	301
KLP Banken AS	300	NOK	Flytende	2024	300	200	301
KLP Fond	0	NOK	Flytende	2019	0	604	0
KLP Fond	1 437	NOK	Flytende	2020	1 437	0	0
KLP Fond	0	NOK/EUR/USD	Fast	2020	0	0	2 801
Kommunal Landspensjonskasse	0	NOK/EUR/USD	Flytende	2019	0	928	0
Kommunal Landspensjonskasse	1 086	NOK/EUR/USD	Flytende	2020	1 086	0	3 990
Kommunal Landspensjonskasse	0	NOK/EUR/USD	Fast	2020	0	0	0
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	6 413				6 014	2 735	8 199
GJELD TIL OG INNSKUDD KUNDER ³							
Privat	10 517	NOK			10 517	9 699	9 861
Næring	1 446	NOK			1 446	1 923	1 589
Utlandet	30	NOK			30	27	36
Sum gjeld til og innskudd fra kunder	11 993				11 993	11 649	11 487
Sum innlån	55 217				48 557	46 575	51 850

³ Det er ikke kontraktfestet forfall på innskudd.

Noten viser finansiell gjeld konsernet har ved periodeslutt, hvor mesteparten er finansiering til KLP Bank konsernet. De angitte selskapene er utstedere av den finansielle gjelden som er beskrevet. Innskudd hører inn under KLP Banken AS.

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	77 855	77 855
Tomter	0	0	941	941
Eiendomsfond	0	0	3 169	3 169
Bygg	0	0	73 744	73 744
Utlån til virkelig verdi	0	672	0	672
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	45 062	120 745	0	165 807
Sertifikater	2 783	4 275	0	7 058
Obligasjoner	25 370	112 508	0	137 878
Obligasjonsfond	16 908	3 963	0	20 871
Utlån og fordringer	20 606	1 595	0	22 201
Aksjer og andeler	173 234	2 931	21 466	197 632
Aksjer	171 156	2 915	2 304	176 375
Aksjefond	2 078	0	55	2 133
Eiendomsfond	0	15	0	15
Spesialfond	0	2	3 435	3 437
Private Equity	0	0	15 673	15 673
Finansielle derivater	0	1 525	0	1 525
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	238 902	127 468	99 321	465 691
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	8 244	0	8 244
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	1 513	1 006	0	2 519
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	1 513	9 250	0	10 763

¹ Linjen «Gjeld til kredittinstitusjoner» i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost. Denne linjen er derfor ikke avstembar mot balansen. Forpliktelsene som måles til amortisert kost utgjør 3 495 millioner kroner per 30.09.2020.

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki – forts.

30.09.2019 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	69 910	69 910
Tomter	0	0	928	928
Eiendomsfond	0	0	3 025	3 025
Bygg	0	0	65 957	65 957
Utlån til virkelig verdi	0	716	0	716
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	45 302	112 635	0	157 937
Sertifikater	4 976	2 789	0	7 765
Obligasjoner	25 562	109 846	0	135 409
Obligasjonsfond	14 763	0	0	14 763
Utlån og fordringer	10 340	1 900	0	12 240
Aksjer og andeler	175 003	4 805	14 504	194 312
Aksjer	173 053	3 505	2 158	178 716
Aksjefond	1 951	0	35	1 985
Eiendomsfond	0	39	0	39
Spesialfond	0	1 261	0	1 261
Private Equity	0	0	12 311	12 311
Finansielle derivater	0	1 384	0	1 384
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	230 645	121 440	84 414	436 499
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	3 133	0	3 133
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	1 532	0	0	1 532
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	1 532	3 133	0	4 666

¹ Linjen «Gjeld til kredittinstitusjoner» i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost. Denne linjen er derfor ikke avstembar mot balansen. Forpliktelsene som måles til amortisert kost utgjør 3 495 millioner kroner per 30.09.2020.

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	74 545	74 545
Tomter	0	0	933	933
Eiendomsfond	0	0	3 154	3 154
Bygg	0	0	70 458	70 458
Utlån til virkelig verdi	0	602	0	602
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	40 167	105 973	0	146 140
Sertifikater	3 344	3 002	0	6 345
Obligasjoner	21 924	102 971	0	124 896
Obligasjonsfond	14 899	0	0	14 899
Utlån og fordringer	22 946	1 724	0	24 670
Aksjer og andeler	186 785	5 503	14 660	206 949
Aksjer	184 673	3 466	2 211	190 350
Aksjefond	2 112	0	54	2 166
Eiendomsfond	0	32	0	32
Spesialfond	0	2 005	0	2 005
Private Equity	0	0	12 396	12 396
Finansielle derivater	0	7 582	0	7 582
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	249 898	121 385	89 206	460 489
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	856	0	856
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	6 791	0	0	6 791
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	6 791	856	0	7 647

¹ Linjen «Gjeld til kredittinstitusjoner» i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost. Denne linjen er derfor ikke avstembar mot balansen. Forpliktelsene som måles til amortisert kost utgjør 3 495 millioner kroner per 30.09.2020.

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki – forts.

ENDRINGER I NIVÅ 3, INVESTERINGSEIENDOM	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 30.09.2019	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	74 545	67 570	67 570
Solgt / avgang som følge av reklass	0	-291	-291
Tilgang som følge av kjøp og aktiveringer	1 319	2 366	6 167
Urealiserte endringer	2 062	228	1 060
Øvrige endringer	-71	37	39
Utgående balanse 30.09.	77 855	69 910	74 545
Realisert gevinst / tap	0	362	42

ENDRINGER I NIVÅ 3, VERDIPAPIRER	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 30.09.2019	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	14 660	12 986	12 986
Solgt	-1 162	-2 953	-3 822
Kjøpt	4 215	2 818	3 662
Urealiserte endringer	3 753	1 653	1 834
Utgående balanse 30.09.	21 466	14 504	14 660
Realisert gevinst / tap	425	803	1 199
Sum nivå 3 per 30.09.	99 321	84 414	89 206

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki – forts.

Urealiserte endringer og realisert gevinst/tap reflekteres på linjen «Netto verdiendringer på finansielle instrumenter» i konsernresultatet.

Tabellene «Endringene i nivå 3» viser endringer i nivå 3 klassifiserte papirer i perioden angitt.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

NIVÅ 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

NIVÅ 2:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra observerbare markedsdata. Dette inkluderer priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens og derfor ikke anses som omsatt i et aktivt marked, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner.

NIVÅ 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes i markeder ansett som inaktive. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos konsernet er blant annet unoterte aksjer og Private Equity.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 9. For beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

For eiendeler som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort noen sensitivitetsanalyse. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. Alt av investeringsiendom inngår forøvrig i nivå 3. En endring i variablene til prisingen er vurdert som lite signifikant for verdipapirene. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5% gi en endring på 4 964 millioner kroner per 30.09.2020 på de eiendelene som ligger i nivå 3.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det forøvrig utgangspunkt i verdien ved periodeslutt.

I 3. kvartal er det flyttet aksjer for 254 millioner kroner fra nivå 2 til nivå 1 og 885 millioner kroner fra nivå 1 til 2. Dette skyldes endringer i likviditet.

NOTE 12 Likviditetsrisiko

Tabellen nedenfor spesifiserer selskapets finansielle forpliktelser klassifisert etter forfallsstruktur. Beløpene i tabellen er udiskonterte kontraktsmessige kontantsstrømmer.

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	137	3 774	0	0	0	3 911
Fondsobligasjonslån ¹	102	273	341	1 557	0	2 273
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	11 993	0	0	0	0	11 993
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	120	1 173	26 992	591	0	28 876
Gjeld til kredittinstitusjoner	190	2 710	610	0	0	3 511
Finansielle derivater	7 077	-6	8	-321	0	6 759
Leverandørgjeld	171	0	0	0	0	171
Betingede forpliktelser (uten bestemt forfall)	25 249	0	0	0	0	25 249
Sum	45 040	7 924	27 950	1 827	0	82 742

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 925 millioner kroner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet er 81 753 millioner kroner.

30.09.2019 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	0	253	1 010	6 196	0	7 459
Fondsobligasjonslån ¹	0	99	265	331	1 548	2 243
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	11 649	0	0	0	0	11 649
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	1 682	23 291	605	0	25 578
Gjeld til kredittinstitusjoner	235	321	930	0	0	1 485
Finansielle derivater	2 968	1 533	78	-158	-363	4 058
Leverandørgjeld	81	0	0	0	0	81
Betingede forpliktelser (uten bestemt forfall)	24 189	0	0	0	0	24 189
Sum	39 122	3 888	25 574	6 973	1 185	76 741

¹ Noe av den ansvarlige lånekapitalen er evigvarende. Beregnede kontantstrømmer er frem til forventet forfall ved rentereguleringstidspunkt.

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 282 millioner kroner, gjeld til kredittinstitusjoner innen en mnd. reduseres med 162 millioner kroner og derivater med forfall innen 1 til 12 måneder reduseres med 61 millioner kroner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet er 76 235 millioner kroner.

NOTE 12 Likviditetsrisiko - fortsetter

Tabellen nedenfor spesifiserer selskapets finansielle forpliktelser klassifisert etter forfallsstruktur. Beløpene i tabellen er udiskonterte kontraktsmessige kontantsstrømmer.

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	0	252	1 006	6 170	0	7 427
Fondsobligasjonslån ¹	0	64	256	320	1 490	2 130
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	11 487	0	0	0	0	11 487
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	1 413	23 802	601	0	25 816
Gjeld til kredittinstitusjoner	51	626	842	0	0	1 519
Finansielle derivater	2 260	2 277	69	-142	-306	4 159
Leverandørgjeld	7	0	0	0	0	7
Betingede forpliktelser (uten bestemt forfall)	23 344	0	0	0	0	23 344
Sum	37 149	4 631	25 975	6 949	1 184	75 889

¹ Noe av den ansvarlige lånekapitalen er evigvarende. Beregnede kontantstrømmer er frem til forventet forfall ved rentereguleringstidspunkt.

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 1,4 millioner kroner, gjeld til kredittinstitusjoner innen en mnd. reduseres med 1 million kroner og derivater med forfall innen 1 til 12 måneder reduseres med 1 million kroner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet er 75 873 millioner kroner.

Tabellen viser de samlede finansielle forpliktelsene konsernet har på rentebetaling og innbetaling av hovedstol, basert på forfall. KLP Banken konsern innehar den største delen av de finansielle forpliktelsene i konsernet.

Med likviditetsrisiko menes risikoen for at konsernet ikke skal klare å innfri de finansielle forpliktelsene som det har. Risikoen for at konsernet ikke skal ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift er svært liten ettersom en stor del av eiendelene er likvide. Konsernet har betydelige midler investert i pengemarked, obligasjoner og aksjer som kan selges ved likviditetsbehov. Konsernets likviditetsstrategi innebærer at det til enhver tid skal ha tilstrekkelige likvide midler til å møte konsernets forpliktelser ved forfall, uten at det påløper kostnader av betydning knyttet til å frigjøre midler.

Aktivasammensetningen i konsernets porteføljer skal være tilstrekkelig likvid til å kunne dekke annet likviditetsbehov som kan oppstå. KLP Kapitalforvaltning AS forvalter likviditeten. Det er etablert interne rammer for størrelsen på likviditetsbeholdningen. Konsernets enhet for risikostyring overvåker og rapporterer utviklingen i likviditetsbeholdningen fortløpende. Konsernstyret fastsetter årlig en kapitalforvaltnings- og likviditetsstrategi for konsernet. Likviditetsstrategien inneholder blant annet rammer, ansvarsforhold, risikomål og beredskapsplan for likviditetsstyringen.

De største forpliktelsene i konsernet er forsikringsrelaterte og gjelder i all vesentlighet pensjonsforpliktelser. Disse forpliktelsene er fullfunderte og likviditetsstyringen håndteres på tilsvarende vis som øvrige forpliktelser.

NOTE 13 Renterisiko

30.09.2020 MILLIONER KRONER								
	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2020 -30.09.2020	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	11	-2	-55	-94	-202	-18	-359	-316
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	4	4	0
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-49	-58	-1 229	-2 103	-2 560	243	-5 756	-2 092
Rentefondsandeler	-1 212	0	0	0	0	0	-1 212	-3 838
Utlån og fordringer	-1	0	0	0	0	200	200	132
Utlån	0	0	0	0	0	587	587	587
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	20	20	20
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	49	49	49
Sum eiendeler	-1 250	-61	-1 284	-2 196	-2 762	1 086	-6 468	-5 457
FORPLIKTELSER								
Innskudd	0	0	0	0	0	-91	-91	-91
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	0	0	0	-219	-219	-219
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	1	0	72	98	0	13	185	105
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	58	108	0	167	167
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-41	-41	-41
Sum forpliktelser	1	0	72	157	108	-338	0	-79
Sum før skatt	-1 249	-61	-1 212	-2 040	-2 654	748	-6 467	-5 536
Sum etter skatt	-937	-46	-909	-1 530	-1 990	561	-4 850	-4 152

¹ Betingede forpliktelser er i denne sammenheng aksepterte, ikke utbetalte utlån.

NOTE 13 Renterisiko – forts.

30.09.2019 MILLIONER KRONER								
	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2019 -30.09.2019	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	6	0	14	-24	-296	-9	-309	-303
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	0	0	0
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-48	-60	-1 459	-1 924	-2 182	231	-5 441	-4 756
Rentefondsandeler	-1 055	0	0	0	0	0	-1 055	-1 055
Utlån og fordringer	-1	0	0	0	0	106	105	74
Utlån	0	0	0	0	0	505	505	505
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	27	27	27
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	83	83	83
Sum eiendeler	-1 098	-60	-1 445	-1 948	-2 478	944	-6 085	-5 424
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-87	-87	-87
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	0	0	0	-191	-191	-191
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-1	-2	57	2	0	9	65	65
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	59	107	0	166	166
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-20	-20	0
Sum forpliktelser	-1	-2	57	61	107	-289	-67	-47
Sum før skatt	-1 099	-62	-1 389	-1 887	-2 371	655	-6 153	-5 471
Sum etter skatt	-824	-47	-1 041	-1 415	-1 778	491	-4 614	-4 103

¹ Betingede forpliktelser er i denne sammenheng aksepterte, ikke utbetalte utlån.

NOTE 13 Renterisiko – forts.

31.12.2019 MILLIONER KRONER								
	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2019 31.12.2019	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	-2	-4	-32	-52	-272	-12	-374	-350
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	0	0	0
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-45	-46	-1 185	-1 671	-1 986	310	-4 623	-3 950
Rentefondsandeler	-1 034	0	0	0	0	0	-1 034	-1 034
Utlån og fordringer	-1	-2	0	0	0	109	107	81
Utlån	0	0	0	0	0	723	723	723
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	32	32	32
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	93	93	93
Sum eiendeler	-1 082	-52	-1 216	-1 723	-2 258	1 254	-5 077	-4 406
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-115	-115	-115
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	0	0	0	-258	-258	-258
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	2	2	47	-15	0	9	45	42
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	53	93	0	147	147
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-20	-20	-20
Sum forpliktelser	2	2	47	38	93	-384	-201	-205
Sum før skatt	-1 079	-50	-1 169	-1 685	-2 164	870	-5 278	-4 610
Sum etter skatt	-810	-38	-877	-1 263	-1 623	653	-3 958	-3 458

¹ Betingede forpliktelser er i denne sammenheng aksepterte, ikke utbetalte utlån.

Noten viser resultateffekten ved en økning i markedsrenten på én prosent, for virkelig verdi risiko og flytende renterisiko.

Endring i virkelig verdi (virkelig verdi risiko) vises i de fem første kolonnene, sortert etter forfallstidspunkt på papirene, og er beregnet ved endring i virkelig verdi på rentebærende instrumenter hvis renten hadde vært en prosent høyere ved periode-slutt. Kolonnen «Endring i kontantstrøm» (flytende renterisiko) viser endringen i kontantstrømmer hvis renten hadde vært en prosent høyere gjennom perioden det rapporteres på. Summen av disse reflekterer den samlede resultateffekten som scenarioet ved en prosents høyere rente hadde gitt konsernet i perioden det rapporteres på.

Virkelig verdi risiko gjelder fastrente papirer hvor markedsverdien på papiret svinger i motsatt takt av markedsrenten. Flytende renterisiko gjelder papirer som har flytende rente, hvor markedsverdien holder seg stabil, men hvor endring i markedsrente gir utslag i endrede løpende inntekter.

Rentepapirer, med følgende egenskaper og klassifiseringer, faller inn under noten; verdipapirer til virkelig verdi over resultatet (flytende og faste rentebetingelser), investeringer som holdes til forfall (kun de med flytende rentebetingelser) og lån og fordringer (kun de med flytende rentebetingelser). Konsernet har ingen rentepapirer klassifisert som tilgjengelig for salg.

Konsernets investeringer i renteinstrumenter med fast rente, som regnskapsføres til amortisert kost, gir ingen endring i resultatregnskapet ved endring av markedsrente. Tilsvarende gjelder for utstedt gjeld med fast rente regnskapsført til amortisert kost.

Forsikringskontrakter med avkastningsgaranti endrer ikke regnskapsmessig verdi selv om rentenivået endres. Endring i rentenivå har heller ingen innvirkning på den garanterte avkastningen, men vil ha betydning for den oppnådde avkastning som skal dekke avkastningsgarantien. Det skyldes at forsikringsmidlene delvis investeres i gjeldsinstrumenter hvor kontantstrømmene skal bidra til å dekke avkastningsgarantien.

NOTE 14 Kredittisiko

30.09.2020 MILLIONER KRONER									
	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån < 80% ¹	Boliglån > 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	28 833	57	0	0	0	0	1 980	30 870	30 870
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	134 312	0	848	0	0	0	18 509	153 670	153 670
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning ²	118 969	2 056	5 268	10 473	0	0	12 133	148 899	130 305
Rentefond	0	0	0	0	0	0	18 312	18 312	16 908
Utlån og fordringer	21 902	0	0	299	0	0	0	22 201	17 222
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1 525	0	0	0	0	0	0	1 525	1 419
Kontanter og innskudd	2 633	0	0	70	0	0	0	2 703	2 703
Utlån	0	0	70 275	0	21 020	3 216	19 860	114 371	114 371
Sum	308 174	2 113	76 391	10 842	21 020	3 216	70 794	492 551	467 470

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE MILLIONER KRONER					
	AAA	AA	A	BBB	Sum Invest- ment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	12 272	4 687	9 108	2 766	28 833
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	24 157	19 903	54 915	35 338	134 312
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	34 785	11 633	33 414	39 136	118 969
Rentefond	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	7 979	13 824	99	21 902
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	316	1 209	0	1 525
Kontanter og innskudd	0	2 475	158	0	2 633
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	71 214	46 993	112 628	77 340	308 174

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80 % av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80 % pantsikkerhet av verdigrunnlag.

² I kolonne "Øvrige" har vi inkludert en investering som bærer kredittisiko men som ikke er direkte avstembar mot balanseposten "gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat" og derav skaper en differanse på NOK 1 404 millioner per 30.09.2020.

NOTE 14 Kredittisiko – forts.

30.09.2019 MILLIONER KRONER									
	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån < 80% ¹	Boliglån > 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	28 293	0	31	0	0	0	1 899	30 223	30 223
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	121 157	0	976	631	0	0	21 799	144 563	144 563
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning ²	112 471	1 184	4 732	14 252	0	0	11 922	144 561	129 335
Rentefond	0	0	0	0	0	0	14 763	14 763	13 240
Utlån og fordringer	11 630	0	0	611	0	0	0	12 240	9 915
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1 384	0	0	0	0	0	0	1 384	1 326
Kontanter og innskudd	3 571	0	0	61	0	0	0	3 632	3 632
Utlån	0	0	72 387	0	18 623	2 199	8 450	101 658	101 658
Sum	278 506	1 184	78 126	15 554	18 623	2 199	58 833	453 024	433 892

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE MILLIONER KRONER					
	AAA	AA	A	BBB	Sum Invest- ment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	13 156	3 884	9 290	1 963	28 293
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	20 619	19 971	58 504	22 064	121 157
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	41 495	9 704	28 757	32 515	112 471
Rentefond	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	3 862	7 768	0	11 630
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	338	1 046	0	1 384
Kontanter og innskudd	0	229	3 343	0	3 571
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	75 270	37 987	108 706	56 542	278 506

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80 % av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80 % pantsikkerhet av verdigrunnlag.

NOTE 14 Kredittisiko – forts.

31.12.2019 MILLIONER KRONER									
	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån < 80% ¹	Boliglån > 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	28 238	36	31	0	0	0	1 396	29 701	29 701
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	125 936	0	1 000	927	0	0	22 717	150 580	150 580
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	102 713	964	4 675	12 483	0	0	11 777	132 612	117 725
Rentefond	0	0	0	0	0	0	14 899	14 899	14 899
Utlån og fordringer	24 103	0	0	566	0	0	1	24 670	20 023
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	7 582	0	0	0	0	0	0	7 582	6 238
Kontanter og innskudd	3 125	0	0	69	0	0	0	3 194	3 194
Utlån	0	0	72 567	0	19 314	2 457	11 992	106 329	106 329
Sum	291 696	1 000	78 274	14 045	19 314	2 457	62 782	469 568	448 690

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE MILLIONER KRONER					
	AAA	AA	A	BBB	Sum Invest- ment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	11 813	4 086	9 757	2 582	28 238
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	25 002	19 920	57 825	23 188	125 936
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	34 698	9 183	29 160	29 672	102 713
Rentefond	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	12 064	11 358	681	24 103
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	2 175	5 382	25	7 582
Kontanter og innskudd	0	1 979	1 146	0	3 125
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	71 513	49 407	114 629	56 147	291 696

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80 % av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80 % pantsikkerhet av verdigrunnlag.

² I kolonne "Øvrige" har vi inkludert en investering som bærer kredittisiko men som ikke er direkte avstembar mot balanseposten "gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat" og derav skaper en differanse på NOK 1 404 millioner per 30.09.2020.

NOTE 14 Kredittrisiko – forts.

Med kredittrisiko menes risikoen for at motparten ikke skal klare å møte sine forpliktelser til KLP Konsernet. I denne tabellen er kredittrisikoen målt ved ratingbyråers estimater på hvor høy kreditverdighet de ulike utstederne av rentepapirer har. For eiendeler som ikke er ratet så er de lagt i andre kategorier som beskriver kredittrisiko, eksempelvis sektor og garantier.

Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer. For å overvåke kredittrisiko i utlånene og investeringene er det nedsatt en egen kredittkomite som møtes på jevnlig basis. Grensene for kredittrisiko mot den enkelte debitor fastsettes av komiteen. Endringer i debitors kredittvurdering overvåkes og følges opp av KLP Kapitalforvaltning AS.

Konsernet har god balanse mellom norske og internasjonale obligasjoner, og har en portefølje av utelukkende gode kreditter. Konsernet har en høy konsentrasjon av gjeldsinstrumenter rettet mot norsk offentlig sektor, som anses å ha en lav kredittrisiko.

I noteinndelingen er det benyttet rating fra Standard & Poor's, Moodys, Fitch, Scope Ratings og Nordic Credit Rating.

Ratingen er konvertert til S&P sin ratingtabell, hvor AAA er tilknyttet papirer med høyest kreditverdighet. Laveste rating av de fem er benyttet og alle fem ratingselskaper er likestilte som grunnlag for investeringer i rentepapirer. Det som er klassifisert som «Øvrige» er i all hovedsak verdipapirer utstedt av kraftselskaper og andre foretaksobligasjoner; dette beløper seg til 71 milliarder kroner per 30.09.2020. KLP Konsernet har strenge retningslinjer for investeringer i rentepapirer, som også gjelder for investeringer som faller inn under kategorien Øvrige.

Linjene i noten er sammenfallende med balanseoppsettet. Unntakene er gjeldsinstrumenter til virkelig verdi som er delt opp i tre kategorier i noten og utlån som vist samlet i noten, men som befinner seg på to linjer i balansen (virkelig verdi og amortisert kost).

Konsernregnskapet viser enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. Dette gir inntrykk av en høyere risiko enn hva som er reelt, da risiko som konsernet ikke bærer vises i regnskapet. I ytterste kolonne vises det kun foretak, og faktisk eierskap i fond som foretaket har ved periodeslutt.

MILLIONER KRONER	30.09.2020		30.09.2019		31.12.2019	
	Konsolidert	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	Konsolidert	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	Konsolidert	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
TI STØRSTE MOTPARTER						
Motpart 1	10 723	10 131	11 205	10 984	13 956	13 026
Motpart 2	8 500	8 500	10 741	9 131	11 144	8 896
Motpart 3	7 177	7 039	9 598	8 582	9 463	7 948
Motpart 4	6 770	6 485	8 505	8 505	7 471	7 295
Motpart 5	6 502	5 866	7 551	7 259	7 376	7 138
Motpart 6	5 676	5 500	5 807	5 709	7 318	6 535
Motpart 7	5 569	5 272	4 775	4 703	6 535	6 107
Motpart 8	4 672	4 672	4 750	4 661	6 198	6 076
Motpart 9	4 233	4 066	4 703	4 643	4 698	4 698
Motpart 10	3 525	3 525	3 725	3 536	4 309	4 189
Sum	63 347	61 057	71 359	67 714	78 468	71 910

Tabellen ovenfor viser de ti største motpartene KLP konsernet har eksponering mot. Beløpene oppgitt er balanseført verdi. «Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond» inkluderer kun det som er i

konsernets eie og hvor konsernet innehar reell kredittrisiko. Majoriteten av de ti største motpartene er enten finansinstitusjoner eller motparter omfattet av en offentlig garanti (statlig eller kommunal garanti).

NOTE 15 Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring

MILLIONER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
Premiereserve - ordinær tariff	475 572	458 150	463 481
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	10 366	10 236	20 297
Tilleggsavsetning	35 846	28 403	28 320
Kursreguleringsfond	47 666	54 441	55 724
Andre avsetninger	22	61	61
Udisponert resultat tilført forsikringskontraktene	6 728	4 790	0
Sum forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	576 200	556 081	567 883

MILLIONER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
Premiereserve	0	4 506	4 892
Innskuddsfond	0	15	14
Sum avsetning i innskuddsbasert livsforsikring	0	4 521	4 906

NOTE 16 Annen kortsiktig gjeld

MILLIONER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	8 793	5 695	2 644
Påløpt ikke utlignet skatt	1 232	650	1 181
Forskuddstrekk pensjonsordning	399	388	432
Leverandørgjeld	126	188	184
Forhåndsinnkalt tilskudd til forsikringsvirksomheten	133	1 737	867
Øvrig kortsiktig gjeld	1 043	855	990
Sum annen kortsiktig gjeld	11 726	9 513	6 298

NOTE 17 Kapitalkrav

I Solvens II-balansen inngår eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. For eiendeler som har en annen verdi i regnskapet legges derfor mer-/mindreverdiene til. For KLPs forsikringsforpliktelser finnes det ikke observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som skal reflektere en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene.

Kapitalgruppe 1 fremkommer av Solvens II-balansen, samt fondsobligasjonslånet. Kapitalgruppe 2 består av ansvarlige lån og ikke-innbetalt supplerende kapital. Finanstilsynet har godkjent at KLPs vedtektsfestede etterrinnkallingsrett kan regnes med som supplerende kapital med et beløp tilsvarende 2,5 % av

foretakets premiereserve. Kapital som kan medregnes i kapitalgruppe 2 er i hovedsak begrenset oppad til 50 % av kapitalkravet.

Uten bruk av midlertidig fradrag i forsikringstekniske avsetninger er foretakets solvensgrad 150% som er godt over foretakets mål om minst 244%. Med det midlertidige fradraget er solvensgraden 327%.

	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
Solvensgrad	244%	248%	253%

MILLIARDER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
FORENKLET SOLVENS II BALANSE						
Eiendeler, bokført	639	620	631	Beste estimat	581	559
Merverdier HTF/lån og fordringer	18	10	7	Risikomargin	16	15
Merverdier øvrige utlån	2	1	0	Ansvarlige lån/fondsobligasjonslån	5	8
Øvrige mer/mindreverdier	0	0	0	Andre forpliktelser ¹	21	11
Utsatt skattefordel	0	0	0	Utsatt skatteforpliktelse	1	2
Sum eiendeler etter solvens II	658	630	638	Sum forpliktelser etter solvens II	625	596
				Eiendeler minus forpliktelser	32	34
				- Utsatt skattefordel	0	0
				- Risikoutjevningfond ¹	0	-6
				+ Fondsobligasjonslån	2	2
				Basiskapital - kapitalgruppe 1	34	31
				Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 1	34	31
				Ansvarlige lån	3	7
				Risikoutjevningfond ¹	0	6
				Basiskapital - kapitalgruppe 2	3	13
				Supplerende kapital	12	11
				Supplerende kapital - kapitalgruppe 2	12	11
				Frdrag for maks. kapital i gruppe 2	-7	-17
				Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 2	8	7
				Utsatt skattefordel	0	0
				Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 3	0	0
				Tellende ansvarlig kapital under Solvens II	42	38
				Solvenskapitalkrav (SCR)	17	15
				Solvensgrad	244%	248%
						253%

¹ Fra og med 31.12.2019 er risikoutjevningfondet tatt ut av kapitalgruppe 2, men regnet inn som andre forpliktelser.

NOTE 18 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør

30.09.2020 MILLIONER KRONER					Relaterte beløp som ikke er presentert netto			
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
EIENDELER								
Finansielle derivater	1 525	0	1 525	-549	-1 002	-584	0	278
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum	1 525	0	1 525	-549	-1 002	-584	0	278
GJELD								
Finansielle derivater	8 244	0	8 244	-549	-1 572	-8 015	475	475
Repoer	1 006	0	1 006	0	0	0	1 006	1 006
Sum	9 250	0	9 250	-549	-1 572	-8 015	1 481	1 481

30.09.2019 MILLIONER KRONER					Relaterte beløp som ikke er presentert netto			
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
EIENDELER								
Finansielle derivater	1 384	0	1 384	-481	-931	0	2	2
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum	1 384	0	1 384	-481	-931	0	2	2
GJELD								
Finansielle derivater	3 133	0	3 133	-481	-208	-2 590	97	97
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum	3 133	0	3 133	-481	-208	-2 590	97	97

NOTE 18 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør - fortsetter

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Brutto finansielle eiendeler/ gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		Netto beløp	Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdpapirfond
					Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdpapirer		
EIENDELER								
Finansielle derivater	7 582	0	7 582	-846	-6 114	-353	281	237
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum	7 582	0	7 582	-846	-6 114	-353	281	237
GJELD								
Finansielle derivater	856	0	856	-846	-23	0	10	10
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum	856	0	856	-846	-23	0	10	10

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av nettingavtaler i konsernet; hvilke muligheter konsernet har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike nettingavtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner og repo-avtaler i balansen. Repoer inngår i linjen "Gjeld til kredittinstitusjoner" i balansen.

De konsoliderte tallene inkluderer alle enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. I tillegg viser ytterste kolonne hvilket reelt nettobeløp som gjenstår om konsernet motregner avtalene; noe som kun inkluderer konsernselskaper av ordinær art.

NOTE 19 Pensjonsforpliktelser

MILLIONER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
Balanseført netto forpliktelse 01.01.	790	880	880
Resultatført pensjonskostnad	122	133	185
Resultatført finanskostnad	17	21	28
Aktuarielle gevinster og tap	305	60	-151
Innbetalt premie/tilskudd	-89	-126	-152
Balanseført netto forpliktelse 30.09./31.12.	1 143	967	790

FORUTSETNINGER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
Diskonteringsrente	1,40%	2,40%	2,30%
Lønnsvekst	2,00%	2,75%	2,25%
Folketrygdens grunnbeløp (G)	1,75%	2,50%	2,00%
Pensjonsregulering	0,99%	1,73%	1,24%
Arbeidsgiveravgiftssats	14,10%	14,10%	14,10%
Finansskatt	5,00%	5,00%	5,00%

Effekten av endringer i forutsetningene er en økning av forpliktelsen med 305 millioner kroner per 30.09.2020. Endringen er ført under "Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet".

NOTE 20 Tap ved salg av virksomhet

KLP-konsernet har i 3. kvartal solgt virksomheten som har tilbydd innskudds- og foretakspensjon (inkludert forvaltning av pensjonskapitalbevis og fripoliser) til bedrifter i privat og offentlig sektor.

Det ble inngått avtale mellom KLP og DnB Livsforsikring AS (DnB) 22. juni 2020 om salg av alle aksjene i KLP Bedriftspensjon AS fra KLP til DnB. Salget ble gjennomført i 3. kvartal, men med regnskapsmessig virkning fra og med 1. april 2020. Salget er godkjent av Finanstilsynet.

Eiendeler og forpliktelser knyttet til virksomheten som ble drevet av foretaket KLP Bedriftspensjon AS ble fraregnet balansen i 3. kvartal.

Det er i tredje kvartals resultatet innregnet et tap i forbindelse med salg av virksomheten på 180 millioner kroner. Dette fremkommer på regnskapslinjen «Tap ved salg av virksomhet». Tapet er beregnet utfra laveste verdi av bokført verdi på netto eiendeler for virksomheten og virkelig verdi av netto eiendeler for virksomheten fratrukket salgsutgifter.

Virksomheten hadde 3 091 bedriftskunder innenfor innskudds- og foretakspensjon ved utgangen av første kvartal 2020, som samlet omfatter 69 232 aktive medlemmer og eiere av pensjonskapitalbevis og fripoliser. Samlet forvaltningskapital var på 6 984 millioner kroner, hvorav forsikringsforpliktelser utgjorde 6 372 millioner kroner.

Resultatposter fra virksomheten Kollektiv privat pensjon vises på neste side.

RESULTAT	
TALL I MILLIONER KRONER	
Premieinntekter for egen regning	313
Løpende avkastning fra finansielle eiendeler	22
Netto verdiendringer på finansielle instrumenter	-626
Netto inntekter fra investeringseiendommer	1
Andre inntekter	2
Sum netto inntekter	-288
Erstatninger for egen regning	-45
Endring i forsikringsmessige avsetninger	331
Driftskostnader	-19
Tap ved salg av virksomhet	-180
Sum kostnader	87
Driftsresultat	-201
Til kursreguleringsfond i livsforsikring	10
Midler tilført forsikringskundene i livsforsikring	-2
Resultat før skatt	-193
Skattekostnad	0
Resultat	-193
Estimatavvik pensjonsforpliktelser egne ansatte	-4
Sum utvidet resultat	-4
Totalresultat	-198

Nøkkeltall - akkumulert

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	2. kvartal 2020	1. kvartal 2020	4. kvartal 2019	3. kvartal 2019	2. kvartal 2019	1. kvartal 2019	4. kvartal 2018
KLP KONSERN								
Resultat før skatt	1 682	713	113	3 193	2 518	1 678	953	2 840
Forvaltningskapital	789 981	785 598	764 898	762 737	744 567	736 852	699 017	675 558
Egenkapital	39 243	37 245	36 836	37 339	36 781	34 893	34 457	33 857
Solvensgrad	244%	230%	214%	253%	248%	239%	245%	243%
Antall ansatte i konsernet	1 016	1 010	1 008	1 007	1 001	998	993	990
KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE								
Resultat før skatt	1 303	523	-7	2 637	2 149	1 457	808	2 425
Premieinntekter for egen regning	29 081	17 124	9 589	40 234	32 157	21 834	6 705	38 727
- herav tilflyttet premiereserve	2 846	2 865	2 503	11	0	0	0	5
Erstatninger for egen regning	23 013	17 809	11 478	20 157	15 077	10 028	5 022	18 847
- herav fraflyttet premiereserve, tilleggsavs. og kursreguleringsfond	7 667	7 655	6 377	292	288	288	248	497
Eiendeler i kollektivporteføljen	582 108	574 890	570 649	574 953	551 696	541 802	529 900	515 905
Eiendeler i investeringsvalgporteføljen	2 012	1 966	2 082	2 662	2 592	2 589	2 491	2 423
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	575 915	575 915	542 408	566 230	554 350	542 589	524 095	507 600
- herav fond med garantert avkastning	485 605	485 605	474 366	482 260	466 523	461 642	449 226	445 799
Ansvarlig kapital	42 507	41 148	38 960	40 530	38 238	36 410	36 510	36 106
Solvensgrad	264%	252%	234%	278%	274%	264%	270%	263%
Risikoresultat	706	300	200	1 031	940	536	207	958
Avkastningsresultat	6 831	3 417	-149	10 720	4 720	4 338	2 157	5 207
Administrasjonsresultat	187	64	39	186	192	80	48	137
Soliditetskapital	141 563	143 139	123 211	150 617	139 677	132 050	123 125	108 825
Bokført avkastning kollektivporteføljen	3,2 %	1,9 %	0,6 %	4,5 %	2,7 %	2,0 %	1,0 %	3,5 %
Verdijustert avkastning kollektivporteføljen	1,4 %	-0,5 %	-3,7 %	8,5 %	6,6 %	4,8 %	3,1 %	1,5 %
Avkastning investeringsvalgporteføljen	0,4 %	-1,8 %	-5,7 %	9,9 %	7,4 %	5,4 %	3,7 %	0,6 %
Avkastning selskapsporteføljen	1,4 %	0,4 %	-0,1 %	4,3 %	3,4 %	2,6 %	1,3 %	4,2 %

Nøkkeltall - akkumulert – forts

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	2. kvartal 2020	1. kvartal 2020	4. kvartal 2019	3. kvartal 2019	2. kvartal 2019	1. kvartal 2019	4. kvartal 2018
KLP SKADEFORSIKRING AS								
Resultat før skatt	97,2	18,2	-126,1	165,6	140,5	138,4	109,5	17,5
Opptjente brutto premier	1 280,4	840,4	415,4	1 529,8	1 131,1	741,2	363,4	1 338,2
Premieinntekter for egen regning	1 227,8	804,6	397,9	1 475,7	1 090,9	714,4	350,0	1 268,4
Egenkapital	1 990,7	1 924,0	1 819,9	1 940,5	1 875,9	1 874,2	1 852,6	1 775,0
Skadeprosent	83,1 %	83,3 %	86,8 %	90,5 %	90,8 %	85,7 %	80,7 %	83,5 %
Totalkostnadsprosent	100,7 %	101,9 %	105,7 %	109,0 %	108,6 %	104,8 %	99,4 %	104,5 %
Avkastning på midler til forvaltning	2,3 %	0,8 %	-2,3 %	6,7 %	5,3 %	3,9 %	2,5 %	1,8 %
Ansvarlig kapital	2 006	1 934	1 815	1 958	1 882	1 854	1 823	1 759
Solvensgrad	246%	234%	213%	240%	246%	248%	246%	243%
Årlig premievolum person	759,8	734,6	709,3	683,9	651,1	630,5	609,6	587,9
Årlig premievolum arbeidsgiver	1 009,9	999,7	987,5	925,1	910,6	901,3	892,8	809,0
Netto nyttegning (akkumulert innenfor året)	74,8	51,5	24,8	145,3	93,4	72,4	44,7	119,8
KLP BEDRIFTSPENSJON AS ¹								
Resultat før skatt	solgt	solgt	-13,7	-12,6	-8,6	-10,7	-0,7	-20,8
Premieinntekter for egen regning	solgt	solgt	313,5	1 134,8	869,8	624,7	361,4	1 041,3
- herav tilflyttet premiereserve	solgt	solgt	133,2	495,7	394,6	309,6	202,1	519,6
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	solgt	solgt	6 342	6 649	6 264	5 985	5 684	5 080
- herav fond med garantert avkastning	solgt	solgt	1 595	1 538	1 550	1 551	1 535	1 492
Avkastningsresultat	solgt	solgt	2,1	13,4	8,4	5,7	3,3	28,1
Risikoresultat	solgt	solgt	6,3	7,7	0,8	-2,0	1,7	3,4
Administrasjonsresultat	solgt	solgt	-9,6	-38,1	-26,8	-19,2	-9,6	-38,9
Ansvarlig kapital	solgt	solgt	171	323	202	204	235	233
Solvensgrad	solgt	solgt	81%	204%	123%	124%	140%	147%
Soliditetskapital	solgt	solgt	758,2	763,9	692,5	676,3	672,4	646,3
Bokført kapitalavkastning kollektivportefølje	solgt	solgt	0,8 %	3,4 %	2,4 %	1,6 %	0,8 %	4,5 %
Verdijustert kapitalavkastning kollektivportefølje	solgt	solgt	0,2 %	4,1 %	2,9 %	2,0 %	1,1 %	3,0 %
Avkastning innskuddspensjon med investeringsvalg	solgt	solgt	-11,9 %	16,8 %	12,6 %	9,5 %	7,4 %	-3,8 %
Avkastning selskapsportefølje	solgt	solgt	0,1 %	3,0 %	2,5 %	1,8 %	1,0 %	1,1 %

¹ Virksomheten er solgt med regnskapsmessig virkning pr. 01.04.2020

Nøkkeltall - akkumulert – forts

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	2. kvartal 2020	1. kvartal 2020	4. kvartal 2019	3. kvartal 2019	2. kvartal 2019	1. kvartal 2019	4. kvartal 2018
KLP BANKEN KONSERN								
Resultat før skatt	101,7	39,9	15,0	102,3	77,3	50,6	24,0	83,4
Netto renteinntekter	237,7	141,6	78,5	292,9	209,4	138,1	66,0	248,5
Øvrige driftsinntekter	58,6	39,0	19,4	78,1	58,4	38,5	18,9	75,4
Driftskostnader, avskrivninger og tapsavsetninger	-172,9	-124,6	-63,6	-238,5	-167,8	-114,4	-57,5	-226,9
Netto realisert/urealisert endring finansielle instrumenter til virkelig verdi	-21,7	-16,1	-19,4	-30,2	-22,7	-11,6	-3,4	-13,5
Innskudd	11 993	12 245	12 034	11 487	11 649	11 465	11 031	10 662
Utlån til kunder	20 610	20 121	19 143	18 387	17 746	17 351	17 038	16 716
Utlån med offentlig garanti	16 933	17 357	16 823	16 547	16 524	16 293	16 660	16 759
Misligholdte lån	48	77	97	86	69	60	62	56
Innlån ved utstedelse av verdipapirer	26 203	25 993	25 899	25 822	25 528	24 858	24 655	24 040
Forvaltningskapital	43 438	43 850	42 002	39 699	39 611	38 861	38 586	37 089
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	41 568	41 775	40 850	38 394	38 350	37 975	37 837	36 035
Egenkapital	2 389	2 339	2 322	2 221	2 195	2 174	2 154	2 138
Rentenetto	0,57%	0,34%	0,19%	0,76%	0,55%	0,36%	0,17%	0,69%
Resultat av ordinær drift før skatt	0,24%	0,10%	0,04%	0,27%	0,20%	0,13%	0,06%	0,23%
Egenkapitalavkastning før skatt	6,11%	3,59%	2,69%	4,78%	4,82%	4,73%	4,50%	3,83%
Kapitaldekning	18,7 %	18,4 %	18,8 %	19,1 %	19,0 %	19,6 %	19,0 %	20,1 %
Antall personkunder	44 842	44 213	43 712	42 785	69 147	66 879	64 729	62 502
Herav medlemmer i KLP	31 869	32 533	32 135	31 361	49 814	48 135	46 453	44 693
KLP KAPITALFORVALTNING AS								
Resultat før skatt	25,6	-1,9	-0,3	44,3	45,2	19,2	-2,1	16,7
Totale midler til forvaltning	579 129	563 238	524 877	563 567	544 395	530 531	520 816	494 542
Midler forvaltet for eksterne kunder	100 106	87 968	74 598	83 405	77 736	71 301	70 628	63 696

Kvartalsregnskap

BÆREKRAFTSREGNSKAP
3. KVARTAL 2020

Bærekraftsregnskap

INTEGRERE SAMFUNNSANSVAR I ALL VÅR VIRKSOMHET	30.09.2020	30.09.2019	30.09.2018	Bidrar mot FNs bærekraftsmål:
MEDARBEIDERSTATISTIKK				
Ansatte i KLP	1 016	1 001	990	n/a
Sykefravær totalt	3,3 %	3,9 %	4,1 %	3.
MILJØ				
Antall flyreiser	1 551	4 783	4 744	13. 12.
Klimagassutslipp fra forretningsreiser med fly (tonn CO2e)	178	654	675	13. 12.
Energiforbruk i KLPs egne kontorlokaler (kWh/m2)	70	124	122	9. 13.
Energiforbruk i KLPs eiendomsportefølje (kWh/m2)	171	193	200	9. 13.

PÅVIRKE SELSKAPER OG BRANSJER TIL MER BÆREKRAFTIG DRIFT	30.09.2020	30.09.2019	30.09.2018	Bidrar mot FNs bærekraftsmål:
Selskaper utelukket fra investeringene	577	352	187	Alle bærekraftsmål
Generalforsamlinger i norske selskap hvor KLP har stemt (antall/andel)	96 (99 %)	89 (98 %)	95 (98 %)	n/a
Generalforsamlinger i utenlandske selskaper hvor KLP har stemt (antall/andel)	6 966 (96 %)	6 590 (97 %)	5 618 (97 %)	n/a
Selskaper KLP har hatt direkte dialog med	298	127	93	Alle bærekraftsmål

Bærekraftsregnskap

ØKE INVESTERINGER SOM FREMMER EN BÆREKRAFTIG UTVIKLING OG STØTTER OPP OM VÅRE FINANSIELLE MÅL	Endring 3. kvartal					Bidrar mot FNs bærekraftsmål
	2020	2019	30.09.2020	30.09.2019	30.09.2018	
KLIMAVENNLIGE INVESTERINGER						
Fornybar energi i Norge (mNOK)	947	63	23 984	21 823	22 789	7.
Fornybar energi internasjonalt (mNOK)	18	119	5 139	2 157	1 370	7.
Fornybar energi i utviklingsland (mNOK)	14	91	882	638	510	7. 9. 17.
Internasjonale kraftselskaper (mNOK)	38	33	2 609	2 497	1 200	7.
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (mNOK)	105	48	15 429	12 028	10 343	9.
Grønne obligasjoner (mNOK)	167	15	1 828	930	759	n/a
Andre klimavennlige investeringer (mNOK)	-195	37	1 563	177	230	n/a
Totalt (mNOK)	1 093	406	51 434	40 250	37 201	n/a
Som andel av KLPs investeringer	0	0%	8%	7%	7%	n/a
Fossil energi (markedsverdi mNOK)	-337	-61	7 722	10 750	11 793	n/a
Fossil energi (som andel av KLPs investeringer)	0	0%	1%	2%	2%	n/a
Fornybar energi (markedsverdi mNOK)	1 017	3 055	32 614	29 911	27 793	7.
Fornybar energi (som andel av KLPs investeringer)	0	0%	5%	5%	5%	7.
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (verdi mNOK)	105	49	15 429	12 028	10 343	9.
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (andel av porteføljens markedsverdi mNOK)	0%	0%	20%	18%	16%	9.
FINANS I UTVIKLINGSLAND						
Bank og finans i utviklingsland (mNOK)	-15	76	721	684	596	1. 5. 8. 17.
SÅKORNINVESTERINGER						
Såkokninvesteringer i Norge	1	2	11	7	2	8

UTVIKLE PRODUKTER OG TJENESTER SOM BIDRAR TIL POSITIV SAMFUNNSUTVIKLING	Endring 3. kvartal					Bidrar mot FNs bærekraftsmål
	2020	2019	30.09.2020	30.09.2019	30.09.2018	
UTLÅNSVIRKSOMHET						
Utlån til vei og transport (mNOK)	7 627	-62	9 372	8 682	8 096	9
Utlån til offentlig eiendom (mNOK)	-502	-6	4 875	4 724	4 661	9
Utlån til offentlig sektor og virksomheter (mNOK)	-7 297	1 655	62 180	55 267	49 275	n/a

Noter til bærekraftsregnskapet

INTEGRERE SAMFUNNSANSVAR I ALL VÅR VIRKSOMHET

I KLP skal samfunnsansvar være integrert i alle forretningsprosesser og virksomhetsområder på en relevant og hensiktsmessig måte.

MEDARBEIDERSTATISTIKK

Det er viktig at våre ansatte har et godt arbeidsmiljø. KLPs ansatte og deres samlede kompetanse er en nøkkelressurs for KLP.

KLP jobber kontinuerlig med å redusere de ansatte sitt sykefravær.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Tallene viser hvordan KLP støtter opp om FNs bærekraftsmål 3, *Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder.*

MILJØ

KLP jobber for å redusere miljøpåvirkningen av egen drift.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 9, *Innovasjon og Infrastruktur*, spesielt delmål 9.4 om innen 2030 å oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og miljøvennlige teknologiformer.
- Mål 13, *Stoppe klimaendringene*.

MÅLSETTING:

- Halvere klimagassutslipp fra egen drift innen 2030, med utgangspunkt i utslippene i 2010.
- Redusere energiforbruket i eiendomsporteføljen til 180 kWh per kvadratmeter.

Antall flyreiser og energiforbruk i tredje kvartal ble sterkt påvirket av covid-19. Som følge av smittevernstiltakene har KLP holdt fast ved hjemmekontor-ordning og restriksjoner for jobbreiser, noe som har resultert i færre flyreiser og redusert energiforbruk.

DEFINISJON:

Flyreiser:

Antall flyreiser er basert på tall fra vårt reisebyrå. De rapporterer reiser i antall strekninger, som vil si en enkelt distanse. Metodikken ble endret høsten 2019, da vårt reisebyrå gikk fra å rapportere antall tur-retur reiser, som kan bestå av flere strekninger, til antall strekninger. Antall flyreiser for tidligere år har blitt oppdatert i henhold til ny metodikk, og vil derfor avvike fra tidligere rapporterte tall.

Klimagassutslipp fra våre flyreiser er utregnet basert på antall kilometer fløyet, og leveres av vårt reisebyrå. Høsten 2019 oppdaterte reisebyrået også utslippsfaktoren for klimagassutslipp. Utslippstallene for tidligere år har blitt oppdatert i henhold til ny metodikk, og vil derfor avvike fra tidligere rapporterte tall.

MÅLSETTING:

KLPs mål er å ha lavere sykefravær enn 4 prosent.

DEFINISJONER:

Antall ansatte inkluderer ansatte i permisjon og ansatte som jobber deltid.

Sykefravær er egenmeldt og legemeldt sykefravær. Korttids-sykefravær er definert til 1-3 dager, langtidsfravær 4 dager eller mer.

Energiforbruk KLPs egne kontorer:

Energiforbruket er en vesentlig kilde til KLPs klimagassutslipp. Energiforbruket i KLPs egne kontorlokaler er ikke temperaturkorrigert, men viser faktisk forbruk. Med egne kontorlokaler menes de kontorlokalene KLP-konsernets ansatte jobber i. Energiforbruket er hentet fra vårt energioppfølgingssystem.

Energiforbruk KLP Eiendoms eiendomsportefølje:

Data som rapporteres er gjennomsnittlig 12 måneders klimakorrigert spesifikk energibruk for egendriftede bygg.

Med egendriftede bygg menes de eiendommene som KLP eier, har ansvar for drift og vedlikehold, og hvor KLP har muligheten til å iverksette og måle effekten av miljøtiltak. Dette er bygg i Oslo, Trondheim, København og Stockholm. Alle disse byggene har energioppfølgingssystem hvor energiforbruket registreres og overvåkes. I de aller fleste byggene er leietakers energiforbruk også medtatt, slik at vi har oversikt over totalt energiforbruk på byggene.

Energiforbruk kWh per kvadratmeter pr år for KLPs egendriftede bygg er temperaturkorrigert for å kunne måle effekt av iverksatte energisparingstiltak. Selskapet har en stor portefølje med bygg, som også endrer seg over tid. De enkelte byggene kan også endre bruksmønster i kortere eller lengre tidsperioder, som for eksempel i forbindelse med leietakerutskiftninger.

Det kan være ulike grunner til at det av og til ikke er mulig å få innhentet korrekte tall, eksempelvis ved feil på målere eller for sent innrapporterte tall fra våre underleverandører. Dette tas høyde for ved at rapporteringen kun inkluderer KLPs egendriftede bygg og som har sammenliknbare driftsforhold 12 måneder tilbake i tid fra rapporteringstidspunktet. Det betyr imidlertid at byggene KLP rapporterer på varierer noe fra år til år, men vurderingen er at dette likevel vil plukke opp de riktige trendene i selskapets eiendomsmasse.

PÅVIRKE SELSKAPER OG BRANSJER TIL MER BÆREKRAFTIG DRIFT:

KLP er en engasjert investor og eier som søker å påvirke både enkeltelskaper, bransjer og markeder.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Som en ansvarlig investor og eier har KLP dialog med selskaper om mange temaer relatert til FNs bærekraftsmål. KLPs utelukkelseskriterier er også i samsvar med bærekraftsmålene. Noen eksempler:

- Delmål 3.a; Styrke gjennomføringen av Verdens helseorganisasjons rammekonvensjon om forebygging av tobakkskader i alle land.
- Delmål 8.7; Treffe umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barnearbeid forbyes og avskaffes.
- Delmål 12.6; Stimulere selskaper til å innføre bærekraftige arbeidsmetoder og integrere informasjon om bærekraft i sine rapporteringsrutiner.
- Delmål 16.2; Stanse overgrep, utnyttning, menneskehandel og alle former for vold mot og tortur av barn, 16.4; Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon av ulovlige finans- og våpenstrømmer, og 16.5; Oppnå en betydelig reduksjon i alle former for korrupsjon og bestikkelser.

ØKE KLIMAVENNLIGE INVESTERINGER

KLPs investeringer fremmer mange ulike dimensjoner ved en bærekraftig utvikling, men gitt KLPs fokus på klimaendringer satser vi særlig på klimavennlige investeringer. KLP ønsker å styre kapitalen i en klimavennlig retning ved å sette konkrete mål for utvalgte investeringer.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatoren viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 7, *Ren energi for alle*, derunder delmål 7.1; Innen 2030 sikre allmenn tilgang til pålitelige og moderne energikilder, og 7.2; Innen 2030 betydelig øke andelen fornybar energi i verdens samlede energiforbruk.
- Mål 9, *Innovasjon og infrastruktur*, spesielt delmål 9.a; Legge til rette for en bærekraftig og robust utvikling av infrastrukturen i utviklingsland ved å øke den finansielle, teknologiske og faglige bistanden, og 9.4; Innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og miljøvennlige teknologiformer.
- Delmål 17.3; Mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder.

MÅLSETTING:

Øke KLPs klimavennlige investeringer med 6 milliarder kroner per år.

MÅLSETTING:

KLP har som mål å stemme på 75 prosent av generalforsamlingene internasjonalt, og 90 prosent av generalforsamlingene i Norge.

DEFINISJON:

Antall utelukkelsesviser viser til totalt antall selskaper KLP har ekskludert fra investeringene på grunn av brudd på *Retningslinje for KLP som ansvarlig investor* ved utgangen av kvartalet.

Antall selskaper KLP har hatt dialog med viser til selskaper som KLP har vært i kontakt med under året angående sosiale, miljø-, eller styringsmessige temaer. KLPs oppfølging varierer i omfang, tema og tidsperspektiv. Dette er en form for eierskapsutøvelse der KLP engasjerer i en dialog med selskaper for å avklare hvordan de håndterer samfunnsansvarsutfordringer samt kommuniserer KLPs forventninger som investor og eier.

DEFINISJON:

Det er markedsverdien av investeringene, i millioner kroner, som oppgis.

Fornybar energi:

Fornybar energi i Norge er aksje- og obligasjonsinvesteringer i norske kraft- og nettselskaper. Kraftselskapene er klassifisert som el-produsenter fra vannkraft, vindkraft eller biobrensel. Dette kvartalet er også utlån til selskaper og prosjekter i Norge innen kraftsektoren inkludert, noe det ikke har vært tidligere. Tallene er derfor ikke direkte sammenlignbare.

Fornybar energi internasjonalt er investeringer i nye prosjekter innen fornybar energi. Dette er både egenkapitalinvesteringer og prosjektfinansiering. Investeringene gjøres gjennom eksterne fondsforvaltere spesialisert på energi eller andre samarbeidspartnere.

Fornybar energi i utviklingsland er investeringer i nye prosjekter innen fornybar energi. Investeringene gjøres per i dag dels som direkteinvesteringer i samarbeid med Norfund, dels som fondsinvesteringer gjennom fondsforvalteren Climate Investor One. Investeringene er en del av KLPs portefølje for utviklingsinvesteringer, som er ett av virkemidlene i *Retningslinje for KLP som ansvarlig investor*. Formålet er

å oppnå både finansiell avkastning og samfunnsmessig gevinst. Investeringene baseres på kommersielle risiko- og avkastningsvurderinger, men vektlegger også effekten på samfunns- og miljømessige parametere.

Internasjonale kraftselskaper:

Investeringer i kraftselskaper utgjør børsnoterte kraftselskaper internasjonalt som i all hovedsak genererer elektrisitet fra fornybare kilder.

Miljøbygg:

Det er markedsverdien av miljøbygg i KLPs eiendomsportefølje som oppgis. Miljøbygg er definert som bygg med særskilte miljøkvaliteter. Dette innebærer eksempelvis at bygget er BREEAM-sertifisert med minimum karakteren *very good*, at bygget har energiklasse B eller bedre, at bygget produserer egen energi gjennom solcellepaneler, eller at bygget har vunnet en norsk eiendomspris hvor miljø er et viktig måleparameter. Det er gjort en totalvurdering, og byggene som er klassifisert som miljøbygg oppfyller ett eller flere av disse kriteriene.

Grønne obligasjoner:

Markedsverdien omfatter obligasjoner som er klassifisert som grønne, og som ikke allerede er medregnet i KLPs investeringer i fornybar energi i Norge ovenfor.

FINANS I UTVIKLINGSLAND:

Underutviklede finansinstitusjoner og manglende tilgang på finansielle tjenester så som sparing, lån og forsikring for befolkningen er til hinder for fattigdomsreduksjon i utviklingsland. KLP ønsker gjennom sine investeringer i finans i utviklingsland å bidra til økonomisk vekst og bedre levekår.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Delmål 1.4; Innen 2030 sikre at alle kvinner og menn, særlig fattige og sårbare personer, har lik rett til økonomiske ressurser, egnet teknologi og finansielle tjenester, herunder mikrofinansiering.
- Delmål 5.a; Iverksette reformer for å gi kvinner lik rett til økonomiske ressurser samt tilgang til eierskap til og kontroll over jord og annen form for eiendom, finansielle tjenester, arv og naturressurser.

Andre klimavennlige investeringer:

Klimavennlige investeringer som ikke faller inn under en av hovedkategoriene over plasseres her. Eksempelvis har KLP gitt utlån til el-ferger og investert i et fond som investerer i skogeiendommer, i tillegg til grønne utlån til selskaper og prosjekter innen vann, avløp og renovasjon i Norge. Grønne utlån ble inkludert dette kvartalet, og tallet er derfor ikke direkte sammenlignbart med tidligere år.

Andel av KLPs investeringer:

Andelen er beregnet som investeringenes andel av KLPs totale investeringer.

Investeringer i børsnoterte selskaper som KLP investerer i gjennom vår indeksforvaltning eller globale obligasjonsporteføljer er holdt utenfor denne definisjonen av klimavennlige investeringer, med unntak av grønne obligasjoner og et par internasjonale kraftselskaper.

Fossil energi:

Tallet er markedsverdien av KLPs investeringer i selskaper klassifisert som olje- og gasselskaper, herunder eksempelvis letevirksomhet, produksjon og raffinaderi. Transport- og oljeserviceselskaper er ikke inkludert.

- Delmål 8.10: Styrke nasjonale finansinstitusjoners evne til å stimulere til og utvide tilgangen til bank- og forsikringstjenester samt finansielle tjenester for alle.
- Delmål 17.3; Mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder.

MÅLSETTING:

Ikke definert.

DEFINISJON:

Investeringer i bank og finans i utviklingsland er KLPs investeringer i Norsk mikrofinansiativ (NMI) og NorFinance. NorFinance er et investeringsselskap KLP eier sammen med blant andre Norfund. Investeringene gjøres som en del av KLPs portefølje for utviklingsinvesteringer, som er ett av virkemidlene i *Retningslinje for KLP som ansvarlig investor*. Formålet er å oppnå både finansiell avkastning og samfunnsmessig gevinst.

SÅKORNINVESTERINGER:

KLP ønsker å bidra til at gode ideer kan følges lokalt og skape arbeidsplasser i Norge. Ved å investere i nyskaping håper vi at KLP kan bidra til at nye virksomheter og nye arbeidsplasser skapes.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorene støtter blant annet opp om FNs bærekraftsmål 8, *Anstendig arbeid og økonomisk vekst*, spesielt delmål 8.3; Støtte produktiv virksomhet, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å sørge for tilgang til finansielle tjenester.

UTVIKLE PRODUKTER OG TJENESTER SOM BIDRAR TIL POSITIV SAMFUNNSUTVIKLING:

KLP ønsker å utvikle produkter og tjenester med tilknytning til vår kjernevirksomhet, som svarer på noen av de bærekraftsutfordringer våre kunder og eiere har, og som kommer samfunnet som helhet til gode.

UTLÅNSVIRKSOMHET:

KLPs utlånsvirksomhet retter seg i stor grad mot norske kommuner og fylkeskommuner, og annen offentlig virksomhet. Lånene benyttes til formål som bidrar til lokal utvikling og som kommer samfunnet som helhet til gode.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorene støtter blant annet opp om FNs bærekraftsmål 9, *Innovasjon og infrastruktur*, spesielt delmål 9.1; Utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet, herunder regional og grensekryssende infrastruktur.

MÅLSETTING:

Ikke definert

DEFINISJON:

KLP etablerte i 2018 en portefølje med investeringer i såkornfond knyttet til forskningsmiljøer i Norge. KLP hadde ved utgangen av 2019 inngått avtale med fire såkornfond. Vi rapporterer her på markedsverdien av gjennomførte investeringer.

MÅLSETTING:

Øke utlån til denne typen formål.

DEFINISJON:

Utlån til offentlig eiendom er utlån til eksempelvis skolebygg, rådhus og andre kommunale bygg. Utlån til offentlig sektor og virksomheter er finansiering av ulike typer investeringer i kommuner og fylkeskommuner som for eksempel barnehager, sykehjem, skoler o.l.

Kvartalsregnskap

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE
3. KVARTAL 2020

Resultatregnskap

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE	MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
3	Premieinntekter for egen regning	11 957	10 324	29 081	32 157	40 234
	Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	910	951	3 940	2 002	2 876
	Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	3 911	2 314	9 080	6 922	10 444
	Verdiendringer på investeringer	-2 152	5 640	-13 032	24 565	28 591
	Realisert gevinst og tap på investeringer	7 920	676	7 942	473	2 140
	Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	10 589	9 581	7 931	33 962	44 051
	Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	44	48	-1	178	238
	Andre forsikringsrelaterte inntekter	304	283	887	830	1 118
4	Erstatninger	-5 203	-5 049	-23 013	-15 077	-20 157
	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-13 083	-13 634	-5 627	-44 145	-58 692
	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsvalgportefølje	-24	-26	589	-82	-232
	Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	0	0	0	0	-2 841
	Ufordelte overskuddsmidler til forsikringskontraktene	-3 538	-550	-7 041	-5 066	0
5	Forsikringsrelaterte driftskostnader	-224	-227	-825	-783	-1 129
	Andre forsikringsrelaterte kostnader	-304	-282	-897	-828	-1 119
	Resultat av teknisk regnskap	518	467	1 084	1 146	1 470
	Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	345	314	846	1 270	1 525
	Andre inntekter	-4	4	0	10	16
13	Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	-78	-94	-627	-277	-374
	Resultat av ikke-teknisk regnskap	263	224	219	1 003	1 167
	Resultat før skattekostnad	780	692	1 303	2 149	2 637
	Skattekostnader	-59	-42	-174	-409	-499
	Resultat før andre inntekter og kostnader	721	650	1 129	1 740	2 138
12	Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger	64	0	-193	-40	89
	Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden	35	0	-111	-21	62
	Justering av forsikringsforpliktelsene	-11	0	33	5	-16
	Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet	-16	0	48	10	-22
	Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet	72	0	-223	-45	113
	TOTALRESULTAT	794	650	906	1 695	2 251

Balanse

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE	MILLIONER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
EIENDELER				
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN				
	Immaterielle eiendeler	535	319	358
7	Investeringseiendommer	963	949	955
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	3 124	2 966	3 005
	Aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	4 734	4 871	5 084
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	19 116	18 273	18 497
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	16 407	14 555	14 198
	Fordringer	4 726	13 229	660
11	Bruksretteeiendeler	1 108	229	204
	Andre eiendeler	1 045	893	942
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		51 758	56 286	43 902
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE				
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	57 891	49 633	53 910
	Aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	4 578	3 312	3 079
	Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	13 447	14 234	14 051
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	248 884	221 269	237 100
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	257 307	263 248	266 813
Sum investeringer i kollektivporteføljen		582 108	551 696	574 953
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	209	245	266
	Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	69	71	69
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	712	889	898
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	1 022	1 387	1 428
Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen		2 012	2 592	2 662
Sum eiendeler i kundeporteføljene		584 120	554 287	577 615
SUM EIENDELER		635 878	610 573	621 518

Balanse

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE	MILLIONER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE				
	Innskutt egenkapital	17 531	15 785	16 540
	Opptjent egenkapital	21 684	20 976	20 778
	Sum egenkapital	39 215	36 761	37 318
6	Ansvarlig lånekapital mv.	5 239	7 867	7 750
	Premiereserve mv.	473 589	454 104	459 343
	Tilleggsavsetninger	35 735	28 191	36 070
	Kursreguleringsfond	47 456	54 476	55 761
	Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	10 120	10 013	12 359
	Udisponert resultat til kunder	7 040	4 922	0
	Sum forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelse	573 940	551 706	563 532
	Pensjonskapital mv.	1 468	2 018	2 064
	Tilleggsavsetninger	111	100	140
	Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	428	389	495
	Udisponert resultat til kunder	-32	138	0
	Sum forsikringsforpliktelse - særskilt investeringsporteføje	1 975	2 645	2 698
12	Pensjonsforpliktelse o.l.	741	620	508
	Forpliktelse ved periodeskatt	943	429	948
	Forpliktelse ved utsatt skatt	659	874	546
11	Leieforpliktelse	1 121	234	210
9	Forpliktelse	11 965	9 355	7 789
	Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter	81	83	219
	SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE	635 878	610 573	621 518
POSTER UTENOM BALANSEN				
	Betingede forpliktelse	23 108	22 359	21 227

Egenkapitaloppstilling

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

2020 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 01.01.2020	16 540	5 540	15 238	37 318
Resultat før andre inntekter og kostnader		527	602	1 129
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger			-193	-193
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			-111	-111
Justering av forsikringsforpliktelsene			33	33
Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			48	48
Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			-223	-223
Totalresultat (udisponert)		527	379	906
Innbetalt egenkapitaltilskudd	991			991
Sum transaksjoner med eierne	991			991
Egenkapital 30.09.2020	17 531	6 067	15 617	39 215

2019 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 01.01.2019	14 554	4 793	14 488	33 835
Resultat før andre inntekter og kostnader		599	1 140	1 740
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger			-40	-40
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			-21	-21
Justering av forsikringsforpliktelsene			5	5
Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			10	10
Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			-45	-45
Totalresultat (udisponert)		599	1 095	1 695
Innbetalt egenkapitaltilskudd	1 231			1 231
Sum transaksjoner med eierne	1 231			1 231
Egenkapital 30.09.2019	15 785	5 393	15 583	36 761

Egenkapitaloppstilling

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

2019 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 01.01.2019	14 554	4 793	14 488	33 835
Resultat før andre inntekter og kostnader	754	746	638	2 138
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger			89	89
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			62	62
Justering av forsikringsforpliktelsene			-16	-16
Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			-22	-22
Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			113	113
Totalresultat	754	746	750	2 251
Innbetalt egenkapitaltilskudd	1 232			1 232
Sum transaksjoner med eierne	1 232			1 232
Egenkapital 31.12.2019	16 540	5 540	15 238	37 318

Kontantstrømoppstilling

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

MILLIONER KRONER	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -30.06.2020	01.01.2020 -31.03.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2019 -30.09.2019
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	3 159	394	367	-899	-1 056
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter ¹	-227	-153	-72	-280	-198
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter ²	-2 827	-261	-259	1 125	1 151
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	105	-21	37	-54	-103
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	900	900	900	954	954
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	1 005	879	937	900	851

¹ Utbetaling ved kjøp av driftsmidler.

² Netto innbetaling av egenkapitaltilskudd, opptak og nedbetaling av gjeld.

Noter til regnskapet

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE 1 Regnskapsprinsipper og -estimater

REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet i denne delårsrapporten viser delårsregnskapet for Kommunal Landspensjonskasse (KLP), for perioden 01.01.2020 – 30.09.2020. Regnskapet er ikke revidert.

Delårsregnskapet er avlagt etter Forskrift av 18. desember 2015 nr. 1824: Forskrift om årsregnskap for livsforsikringsforetak (årsregnskapsforskriften) og IAS 34 Delårsrapportering. Delårsregnskapet er utarbeidet etter samme prinsipper som årsregnskapet for 2019 med mindre annet er oppgitt.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2019. Foretakets årsrapport er tilgjengelig på klp.no.

REGNSKAPSESTIMATER

Ved utarbeidelse av delårsregnskapet har ledelsen utøvet skjønn og benyttet estimater og forutsetninger som påvirker regnskapstallene. Faktiske tall kan derfor avvike fra benyttede estimater.

Størstedelen av KLPs finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet, er i stor grad eiendeler som omsettes i et aktivt marked, og markedsverdiene av disse investeringene er observerbare. Når det gjelder KLPs prising av unoterte verdier, vil det være usikkerhet til verdsettelsen av disse. Dette gjelder spesielt de verdipapirer som prises på bakgrunn av ikke-observerbare forutsetninger. Utbruddet av Covid-19 har preget utviklingen av norske- og internasjonale finansmarkeder gjennom året, og medfører usikkerhet omkring estimater og verdsettelse av foretakets finansielle instrumenter. De underliggende verdiene i eiendomsdatterforetak er knyttet

til investeringer i eiendom. Eiendom verdsettes ved hjelp av en intern verdsettelsesmodell, hvor man tar utgangspunkt i neddiskontering av beregnet 20 års kontantstrøm og med en diskonteringsrate som tilsvarende markedets avkastningskrav for tilsvarende eiendommer. I tillegg innhentes eksterne verddivurderinger for et utvalg av eiendommene for å kvalitetssikre de interne verddivurderingene.

Det hefter fortsatt stor usikkerhet rundt hvordan effektene av COVID -19 vil bli. Både interne og eksterne verdsetterer er usikre på effektene av faktorer som endringer i tilgang på fremmedkapital, fallende renter, endrede innlåns- og utlåns-kostnader for banker, tilgang på egenkapital, endret investeradferd, endringer i leiemarked, endringer i leietakers likviditet og kortsiktige betalingssevne. Verdsettelsen av eiendom er derfor i kvartalet gjort med uendrede hovedpremissar, men man observerer at det ligger økt risiko for enkelte hoteller og kjøpesentre i porteføljen. Sentrale kontoreiendommer med lange kontrakter anses å ha noe redusert risiko, grunnet investorattraktivitet.

Gjennom året har det vært betydelige endringer i rentemarkedene. Dette har i særlig grad påvirket diskonteringsrenten som anvendes i beregning av nåverdien av foretakets pensjonsforpliktelser. Diskonteringsrentene som er brukt til denne beregningen er endret fra 2,3% per 31.12.2019 til 1,4% per 30.09.2020. Effekten av endringen i pensjonsforutsetningene øker pensjonsforpliktelsen for egne ansatte med 193 millioner kroner.

NOTE 2 Verdiendring eiendomsinvesteringer

Porteføljen av investeringseiendommer inklusiv investeringseiendommer eid via datterforetak er verdivurdert per 30.09.2020

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Verdiregulering inkludert valutaendringer	329	318	2 105	245	952
Valutasikring	-269	-162	-2 138	762	730
Netto verdiregulering inkludert valutasikring	60	156	-34	1 006	1 682

NOTE 3 Premieinntekter for egen regning

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Forfalte premier, brutto	11 976	10 325	26 234	32 158	40 224
Avgitte gjenforsikringspremier	0	-1	0	-1	-1
Overføring av premiereserve fra andre	-19	0	2 846	0	11
Sum premieinntekter for egen regning	11 957	10 324	29 081	32 157	40 234

NOTE 4 Erstatninger

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Utbetalte erstatninger	5 192	5 049	15 346	14 788	19 866
Overføring av premiereserve til andre	12	0	7 667	288	292
Sum erstatninger	5 203	5 049	23 013	15 077	20 157

NOTE 5 Forsikringsrelaterte driftskostnader

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Personalkostnader	129	141	487	480	678
Avskrivninger og nedskrivninger	44	42	130	125	193
Andre driftskostnader	51	44	207	179	258
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	224	227	825	783	1 129

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser

For informasjon vedrørende prising av finansielle eiendeler og forpliktelser henvises det til note 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser i konsernregnskapet.

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	549	663	4 445	5 101	11	12	5 005	5 775
Opptjente ikke forfalte renter	15	15	123	123	0	0	138	138
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 834	7 237	18 595	20 715	38	45	25 466	27 997
Opptjente ikke forfalte renter	24	24	211	211	0	0	236	236
Sum investeringer som holdes til forfall	7 422	7 940	23 374	26 149	50	57	30 846	34 146
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	4 137	4 434	42 451	46 231	171	188	46 759	50 852
Opptjente ikke forfalte renter	59	59	723	723	2	2	784	784
Utenlandske obligasjonslån	7 416	8 053	103 865	113 642	481	524	111 763	122 218
Opptjente ikke forfalte renter	81	81	1 658	1 658	8	8	1 746	1 746
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	11 693	12 626	148 697	162 253	662	721	161 052	175 600
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	3 251	3 307	0	0	3 251	3 307
Lån med offentlig garanti	0	0	63 148	64 699	0	0	63 148	64 699
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	10 101	10 101	0	0	10 101	10 101
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	314	314	0	0	314	314
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	76 814	78 421	0	0	76 814	78 421
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	19 116	20 566	248 884	266 823	712	778	268 711	288 167
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	5	5	5 658	5 658	0	0	5 663	5 663
Utenlandske aksjer	0	0	25 492	25 492	0	0	25 492	25 492
Sum aksjer	5	5	31 150	31 150	0	0	31 155	31 155
Eiendomsfond	0	0	2 518	2 518	0	0	2 518	2 518
Norske aksjefond	0	0	68 489	68 489	537	537	69 027	69 027
Utenlandske aksjefond	0	0	17 123	17 123	0	0	17 123	17 123
Sum aksjefondsandeler	0	0	88 130	88 130	537	537	88 667	88 667
Norske alternative investeringer	0	0	2 978	2 978	14	14	2 992	2 992
Utenlandske alternative investeringer	0	0	3 437	3 437	0	0	3 437	3 437
Sum alternative investeringer	0	0	6 415	6 415	14	14	6 429	6 429
Sum aksjer og andeler	5	5	125 695	125 695	551	551	126 251	126 251

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelses – forts.

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	5 703	5 703	33 167	33 167	0	0	38 869	38 869
Utenlandske obligasjoner	398	398	21 810	21 810	0	0	22 208	22 208
Opptjente ikke forfalte renter	24	24	330	330	0	0	355	355
Norske obligasjonsfond	2 516	2 516	35 224	35 224	349	349	38 089	38 089
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	20 871	20 871	0	0	20 871	20 871
Opptjente ikke forfalte renter	95	95	1 714	1 714	13	13	1 822	1 822
Norske sertifikater	962	962	3 660	3 660	0	0	4 622	4 622
Opptjente ikke forfalte renter	11	11	10	10	0	0	21	21
Sum rentebærende verdipapirer	9 709	9 709	116 786	116 786	362	362	126 857	126 857
Norske utlån og fordringer	1 348	1 348	5 542	5 542	43	43	6 934	6 934
Utenlandske utlån og fordringer	433	433	6 430	6 430	66	66	6 929	6 929
Sum utlån og fordringer	1 781	1 781	11 972	11 972	109	109	13 862	13 862
DERIVATER								
Renteswapper	1 000	1 000	60	60	0	0	1 060	1 060
Valutaterminer	12	12	78	78	0	0	91	91
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1 012	1 012	138	138	0	0	1 150	1 150
Andre finansielle eiendeler	3 900	3 900	2 716	2 716	0	0	6 616	6 616
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	16 407	16 407	257 307	257 307	1 022	1 022	274 737	274 737
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	619	619	0	0	619	619
Valutaterminer	77	77	3 749	3 749	10	10	3 836	3 836
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	77	77	4 368	4 368	10	10	4 456	4 456
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	3 250	3 654	0	0	0	0	3 250	3 654
Fondsobligasjonslån	1 989	1 750	0	0	0	0	1 989	1 750
Sum ansvarlig lånekapital mv.	5 239	5 404	0	0	0	0	5 239	5 404
FORPLIKTELSE TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	48	48	3	3	51	51
Utenlandske call money ¹	993	993	26	26	13	13	1 031	1 031
Sum forpliktelser til kreditinstitusjoner	993	993	74	74	16	16	1 082	1 082

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

30.09.2019 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	1 029	1 120	5 385	5 883	23	24	6 437	7 027
Opptjente ikke forfalte renter	23	23	165	165	1	1	188	188
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 309	6 700	16 815	18 107	57	64	23 181	24 870
Opptjente ikke forfalte renter	23	23	215	215	1	1	240	240
Sum investeringer som holdes til forfall	7 384	7 866	22 580	24 370	82	89	30 045	32 325
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	3 450	3 578	38 326	40 508	184	198	41 960	44 284
Opptjente ikke forfalte renter	51	51	663	663	2	2	716	716
Utenlandske obligasjonslån	7 308	7 607	90 788	95 732	611	641	98 708	103 979
Opptjente ikke forfalte renter	79	79	1 531	1 531	10	10	1 621	1 621
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	10 889	11 315	131 308	138 434	807	851	143 004	150 600
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	3 075	3 088	0	0	3 075	3 088
Lån med offentlig garanti	0	0	55 438	56 005	0	0	55 438	56 005
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	8 531	8 574	0	0	8 531	8 574
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	337	337	0	0	337	337
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	67 381	68 004	0	0	67 381	68 004
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	18 273	19 181	221 269	230 808	889	940	240 431	250 929
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	5	5	6 866	6 866	0	0	6 871	6 871
Utenlandske aksjer	0	0	28 220	28 220	0	0	28 220	28 220
Sum aksjer	5	5	35 086	35 086	0	0	35 091	35 091
Eiendomsfond	0	0	2 429	2 429	0	0	2 429	2 429
Norske aksjefond	0	0	78 409	78 409	770	770	79 179	79 179
Utenlandske aksjefond	0	0	13 496	13 496	0	0	13 496	13 496
Sum aksjefondsandeler	0	0	94 334	94 334	770	770	95 104	95 104
Norske alternative investeringer	0	0	2 675	2 675	16	16	2 691	2 691
Utenlandske alternative investeringer	0	0	1 261	1 261	0	0	1 261	1 261
Sum alternative investeringer	0	0	3 935	3 935	16	16	3 951	3 951
Sum aksjer og andeler	5	5	133 355	133 355	787	787	134 146	134 146

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

30.09.2019 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	7 577	7 577	30 681	30 681	0	0	38 258	38 258
Utenlandske obligasjoner	228	228	20 697	20 697	0	0	20 924	20 924
Opptjente ikke forfalte renter	35	35	327	327	0	0	362	362
Norske obligasjonsfond	2 844	2 844	50 263	50 263	500	500	53 607	53 607
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	14 760	14 760	0	0	14 760	14 760
Opptjente ikke forfalte renter	8	8	99	99	3	3	110	110
Norske sertifikater	914	914	4 516	4 516	0	0	5 429	5 429
Opptjente ikke forfalte renter	5	5	2	2	0	0	8	8
Sum rentebærende verdipapirer	11 610	11 610	121 346	121 346	503	503	133 460	133 460
Norske utlån og fordringer	1 584	1 584	1 850	1 850	53	53	3 487	3 487
Utenlandske utlån og fordringer	452	452	3 298	3 298	41	41	3 791	3 791
Sum utlån og fordringer	2 037	2 037	5 148	5 148	94	94	7 279	7 279
DERIVATER								
Renteswapper	903	903	63	63	0	0	966	966
Valutaterminer	0	0	187	187	1	1	188	188
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	903	903	250	250	1	1	1 154	1 154
Andre finansielle eiendeler	0	0	3 149	3 149	2	2	3 151	3 151
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	14 555	14 555	263 248	263 248	1 387	1 387	279 190	279 190
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	553	553	0	0	553	553
Valutaterminer	0	0	1 176	1 176	13	13	1 189	1 189
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	0	0	1 729	1 729	13	13	1 742	1 742
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	5 973	6 833	0	0	0	0	5 973	6 833
Fondsobligasjonslån	1 894	1 676	0	0	0	0	1 894	1 676
Sum ansvarlig lånekapital mv.	7 867	8 509	0	0	0	0	7 867	8 509
FORPLIKTELSE TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	4	4	3	3	6	6
Utenlandske call money ¹	901	901	14	14	7	7	922	922
Sum forpliktelser til kreditinstitusjoner	901	901	18	18	9	9	928	928

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	535	612	4 442	4 845	15	15	4 993	5 472
Opptjente ikke forfalte renter	19	19	101	101	0	0	120	120
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 286	6 569	17 859	19 018	48	53	24 192	25 640
Opptjente ikke forfalte renter	41	41	235	235	1	1	276	276
Sum investeringer som holdes til forfall	6 880	7 240	22 637	24 199	64	70	29 581	31 508
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	4 151	4 217	43 343	44 884	219	229	47 714	49 330
Opptjente ikke forfalte renter	59	59	745	745	4	4	808	808
Utenlandske obligasjonslån	7 308	7 504	97 383	101 128	601	623	105 292	109 256
Opptjente ikke forfalte renter	98	98	1 601	1 601	11	11	1 709	1 709
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	11 617	11 878	143 072	148 357	834	867	155 523	161 102
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	3 391	3 393	0	0	3 391	3 393
Lån med offentlig garanti	0	0	56 964	57 170	0	0	56 964	57 170
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	10 699	10 727	0	0	10 699	10 727
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	337	337	0	0	337	337
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	71 391	71 627	0	0	71 391	71 627
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	18 497	19 118	237 100	244 183	898	937	256 495	264 238
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	5	5	7 138	7 138	0	0	7 144	7 144
Utenlandske aksjer	0	0	33 178	33 178	0	0	33 178	33 178
Sum aksjer	5	5	40 317	40 317	0	0	40 322	40 322
Eiendomsfond	0	0	2 524	2 524	0	0	2 524	2 524
Norske aksjefond	0	0	81 512	81 512	804	804	82 316	82 316
Utenlandske aksjefond	0	0	13 719	13 719	0	0	13 719	13 719
Sum aksjefondsandeler	0	0	97 755	97 755	804	804	98 559	98 559
Norske alternative investeringer	0	0	2 740	2 740	17	17	2 757	2 757
Utenlandske alternative investeringer	0	0	2 005	2 005	0	0	2 005	2 005
Sum alternative investeringer	0	0	4 746	4 746	17	17	4 762	4 762
Sum aksjer og andeler	5	5	142 817	142 817	820	820	143 643	143 643

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	7 912	7 912	27 892	27 892	0	0	35 804	35 804
Utenlandske obligasjoner	228	228	17 256	17 256	0	0	17 484	17 484
Opptjente ikke forfalte renter	42	42	325	325	0	0	367	367
Norske obligasjonsfond	2 859	2 859	41 292	41 292	505	505	44 656	44 656
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	14 895	14 895	0	0	14 895	14 895
Norske sertifikater	700	700	3 542	3 542	0	0	4 241	4 241
Opptjente ikke forfalte renter	3	3	6	6	0	0	9	9
Sum rentebærende verdipapirer	11 744	11 744	105 208	105 208	505	505	117 456	117 456
Norske utlån og fordringer	1 482	1 482	9 485	9 485	47	47	11 014	11 014
Utenlandske utlån og fordringer	219	219	4 639	4 639	40	40	4 899	4 899
Sum utlån og fordringer	1 701	1 701	14 124	14 124	87	87	15 913	15 913
DERIVATER								
Renteswapper	747	747	886	886	0	0	1 633	1 633
Valutaterminer	0	0	3 084	3 084	15	15	3 100	3 100
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	747	747	3 971	3 971	15	15	4 733	4 733
Andre finansielle eiendeler	0	0	693	693	0	0	693	693
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	14 198	14 198	266 813	266 813	1 428	1 428	282 438	282 438
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	0	0	0	0	0	0
Valutaterminer	0	0	597	597	2	2	599	599
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	0	0	598	598	2	2	599	599
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	6 012	6 928	0	0	0	0	6 012	6 928
Fondsobligasjonslån	1 738	1 672	0	0	0	0	1 738	1 672
Sum ansvarlig lånekapital mv.	7 750	8 599	0	0	0	0	7 750	8 599
FORPLIKTELSE TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	1 397	1 397	3	3	1 400	1 400
Utenlandske call money ¹	762	762	1 822	1 822	7	7	2 591	2 591
Sum forpliktelser til kreditinstitusjoner	762	762	3 219	3 219	9	9	3 990	3 990

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	2 611	7 098	0	9 709
Sertifikater	0	973	0	973
Obligasjoner	0	6 125	0	6 125
Obligasjonsfond	2 611	0	0	2 611
Utlån og fordringer	680	1 102	0	1 781
Aksjer og andeler	0	0	5	5
Aksjer	0	0	5	5
Finansielle derivater	0	1 012	0	1 012
Andre finansielle eiendeler	0	3 900	0	3 900
Sum selskapsporteføljen	3 291	13 111	5	16 407
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	78 041	38 745	0	116 786
Sertifikater	1 310	2 360	0	3 671
Obligasjoner	22 932	32 375	0	55 307
Obligasjonsfond	53 799	4 010	0	57 809
Utlån og fordringer	11 658	314	0	11 972
Aksjer og andeler	98 405	3 446	23 844	125 695
Aksjer	28 521	451	2 178	31 150
Aksjefond	69 884	0	55	69 939
Eiendomsfond	0	15	2 504	2 518
Spesialfond	0	2 980	3 435	6 415
Private Equity	0	0	15 673	15 673
Finansielle derivater	0	138	0	138
Andre finansielle eiendeler	0	2 716	0	2 716
Sum kollektivporteføljen	188 104	45 359	23 844	257 307

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	362	0	0	362
Obligasjonsfond	362	0	0	362
Utlån og fordringer	109	0	0	109
Aksjer og andeler	537	14	0	551
Aksjefond	537	0	0	537
Spesialfond	0	14	0	14
Finansielle derivater	0	0	0	0
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	1 008	14	0	1 022
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	192 403	58 484	23 850	274 737
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	963	963
Sum investeringseiendom	0	0	963	963
FORPLIKTELSER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	77	0	77
Gjeld til kredittinstitusjoner	993	0	0	993
Sum selskapsporteføljen	993	77	0	1 070
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	4 368	0	4 368
Gjeld til kredittinstitusjoner	74	0	0	74
Sum kollektivporteføljen	74	4 368	0	4 442
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	10	0	10
Gjeld til kredittinstitusjoner	16	0	0	16
Sum investeringsvalgporteføljen	16	10	0	26
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	1 082	4 456	0	5 538

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki — forts.

30.09.2019 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	2 898	8 712	0	11 610
Sertifikater	0	919	0	919
Obligasjoner	47	7 793	0	7 840
Obligasjonsfond	2 851	0	0	2 851
Utlån og fordringer	839	1 198	0	2 037
Aksjer og andeler	0	0	5	5
Aksjer	0	0	5	5
Finansielle derivater	0	903	0	903
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum selskapsporteføljen	3 737	10 813	5	14 555
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	87 943	33 403	0	121 346
Sertifikater	3 551	967	0	4 518
Obligasjoner	19 271	32 435	0	51 705
Obligasjonsfond	65 122	1	0	65 123
Utlån og fordringer	4 627	521	0	5 148
Aksjer og andeler	111 802	4 700	16 852	133 355
Aksjer	32 244	726	2 117	35 086
Aksjefond	79 559	0	35	79 593
Eiendomsfond	0	39	2 390	2 429
Spesialfond	0	3 935	0	3 936
Private Equity	0	0	12 311	12 311
Finansielle derivater	0	250	0	250
Andre finansielle eiendeler	0	3 149	0	3 149
Sum kollektivporteføljen	204 372	42 024	16 852	263 248

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

30.09.2019 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	503	0	0	503
Obligasjonsfond	503	0	0	503
Utlån og fordringer	94	0	0	94
Aksjer og andeler	770	16	0	787
Aksjefond	770	0	0	770
Spesialfond	0	16	0	16
Finansielle derivater	0	1	0	1
Andre finansielle eiendeler	0	2	0	2
Sum investeringsvalgporteføljen	1 368	19	0	1 387
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	209 477	52 856	16 857	279 190
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	949	949
Sum investeringseiendom	0	0	949	949
FORPLIKTELSE SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	0	0	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	901	0	0	901
Sum selskapsporteføljen	901	0	0	901
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	1 729	0	1 729
Gjeld til kredittinstitusjoner	18	0	0	18
Sum kollektivporteføljen	18	1 729	0	1 746
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	13	0	13
Gjeld til kredittinstitusjoner	9	0	0	9
Sum investeringsvalgporteføljen	9	13	0	23
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	928	1 742	0	2 670

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki — forts.

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	2 905	8 839	0	11 744
Sertifikater	0	703	0	703
Obligasjoner	46	8 136	0	8 182
Obligasjonsfond	2 859	0	0	2 859
Utlån og fordringer	575	1 126	0	1 701
Aksjer og andeler	0	0	5	5
Aksjer	0	0	5	5
Finansielle derivater	0	747	0	747
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum selskapsporteføljen	3 480	10 713	5	14 198
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	73 777	31 431	0	105 208
Sertifikater	1 927	1 621	0	3 548
Obligasjoner	15 662	29 810	0	45 472
Obligasjonsfond	56 188	0	0	56 188
Utlån og fordringer	13 709	416	0	14 124
Aksjer og andeler	120 300	5 406	17 111	142 817
Aksjer	37 518	629	2 170	40 317
Aksjefond	82 781	0	54	82 835
Eiendomsfond	0	32	2 492	2 524
Spesialfond	0	4 746	0	4 746
Private Equity	0	0	12 396	12 396
Finansielle derivater	0	3 971	0	3 971
Andre finansielle eiendeler	0	693	0	693
Sum kollektivporteføljen	207 785	41 917	17 111	266 813

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	505	0	0	505
Obligasjonsfond	505	0	0	505
Utlån og fordringer	87	0	0	87
Aksjer og andeler	804	17	0	820
Aksjefond	804	0	0	804
Spesialfond	0	17	0	17
Finansielle derivater	0	15	0	15
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	1 396	32	0	1 428
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	212 661	52 662	17 116	282 438
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	955	955
Sum investeringseiendom	0	0	955	955
FORPLIKTELSE SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	0	0	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	762	0	0	762
Sum selskapsporteføljen	762	0	0	762
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	598	0	598
Gjeld til kredittinstitusjoner	3 219	0	0	3 219
Sum kollektivporteføljen	3 219	598	0	3 817
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	2	0	2
Gjeld til kredittinstitusjoner	9	0	0	9
Sum investeringsvalgporteføljen	9	2	0	11
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	3 990	599	0	4 590

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJER, UNOTERTE SELSKAPSPORTEFØLJEN	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 30.09.2019	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	5	4	4
Solgt	0	0	0
Kjøpt	0	2	2
Urealiserte endringer	0	-1	-1
Utgående balanse 30.09 / 31.12	5	5	5
Realisert gevinst / tap	0	0	0

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJER, UNOTERTE KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 30.09.2019	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	2 171	2 481	2 481
Solgt	-23	-1 418	-1 419
Kjøpt	112	760	764
Urealiserte endringer	-82	294	343
Utgående balanse 30.09 / 31.12	2 178	2 117	2 170
Realisert gevinst / tap	1	321	318

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJEFOND, UNOTERTE KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 30.09.2019	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	54	61	61
Solgt	0	-9	-9
Kjøpt	0	0	0
Urealiserte endringer	1	-17	2
Utgående balanse 30.09 / 31.12	55	35	54
Realisert gevinst / tap	0	0	0

ENDRINGER I NIVÅ 3, PRIVATE EQUITY, SPESIALFOND OG EIENDOMSFOND KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 30.09.2019	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	14 888	12 664	12 664
Solgt	-1 121	-1 533	-2 400
Kjøpt	4 013	2 048	2 882
Urealiserte endringer	3 831	1 522	1 742
Utgående balanse 30.09 / 31.12	21 611	14 701	14 888
Realisert gevinst / tap	414	495	878

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

ENDRINGER I NIVÅ 3, INVESTERINGSEIENDOM SELSKAPSPORTEFØLJEN	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 30.09.2019	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	955	924	924
Solgt	0	0	0
Kjøpt	0	0	0
Urealiserte endringer	30	61	67
Annet	-23	-36	-36
Utgående balanse 30.09 / 31.12	963	949	955
Realisert gevinst / tap	0	0	0
Sum nivå 3	24 813	17 807	18 071

Beløpene i nivåfordelingen finner man igjen i balansen, under de ulike porteføljenes fordeling av finansielle instrumenter til virkelig verdi og investeringseiendommer. Urealiserte endringer reflekteres på linjen «Verdiendringer på investeringer» i resultatet i de ulike porteføljene.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

NIVÅ 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

NIVÅ 2:

Instrumenter i dette nivået anses ikke å ha et aktivt marked. Virkelig verdi hentes fra observerbare markedsdata; dette inkluderer hovedsaklig priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 2 instrumenter henvises det til note 9 i konsernet for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

NIVÅ 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes på markeder som anses som inaktivt. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger, hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos KLP er unoterte aksjer og private equity investeringer. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 3 instrumenter henvises det til note 9 i konsernet for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 9 i konsernet, for beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

I note 6 opplyses det om virkelig verdi av eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost. Den nivåbaserte fordelingen for disse postene vil være som følger: eiendeler klassifisert som hold til forfall vil inngå i nivå 1, utlån, og lån og fordringer vil inngå i nivå 2. Forpliktelser, målt til amortisert kost, vil være fordelt på følgende vis; ansvarlige lån fordelt i nivå 1 og i nivå 2, fondsobligasjonslånet vil vært fordelt i nivå 2, gjeld til kredittinstitusjoner vil vært fordelt i nivå 1. For informasjon vedrørende prising av disse rentepapirene henvises det til note 9 i konsernet.

På verdipapirene som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort en sensitivitetsanalyse, en endring i variablene til prisingen er rent informasjonsmessig vurdert til å gi lite merverdi utover det som allerede er oppgitt i noten. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5% gi en endring i verdien på 1 240 millioner kroner per 30.09.2020 på eiendelene i nivå 3.

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting

mellom nivåene tas det utgangspunkt i verdiene ved slutten av rapporteringsperioden.

I 3. kvartal er det flyttet aksjer for 96 millioner kroner fra nivå 1 til nivå 2. Flyttingene skyldes endring i likviditet. Det er ingen flyttinger utover dette i KLP.

NOTE 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		Netto beløp
					Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdi- papirer	
EIENDELER							
Finansielle derivater	1 150	0	1 150	-127	-1 015	0	22
Sum	1 150	0	1 150	-127	-1 015	0	22
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER							
Sum eiendeler kollektivporteføljen	138	0	138	-126	-16	0	3
Sum eiendeler selskapsporteføljen	1 012	0	1 012	-1	-993	0	19
Sum eiendeler investeringsvalg- porteføljen	0	0	0	0	-6	0	0
Sum	1 150	0	1 150	-127	-1 015	0	22
GJELD							
Finansielle derivater	4 455	0	4 456	-127	-13	-5 527	83
Sum	4 455	0	4 456	-127	-13	-5 527	83
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD							
Sum gjeld kollektivporteføljen	4 368	0	4 368	-126	-6	-5 527	0
Sum gjeld selskapsporteføljen	77	0	77	-1	0	0	76
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	10	0	10	0	-8	0	7
Sum	4 455	0	4 456	-127	-13	-5 527	83

NOTE 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør – forts.

30.09.2019 MILLIONER KRONER	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		Netto beløp
					Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdi- papirer	
EIENDELER							
Finansielle derivater	1 154	0	1 154	-251	-909	0	2
Sum	1 154	0	1 154	-251	-909	0	2
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER							
Sum eiendeler kollektivporteføljen	250	0	250	-250	-8	0	0
Sum eiendeler selskapsporteføljen	903	0	903	0	-901	0	2
Sum eiendeler investeringsvalg- porteføljen	1	0	1	-1	0	0	0
Sum	1 154	0	1 154	-251	-909	0	2
GJELD							
Finansielle derivater	1 742	0	1 742	-251	-8	-1 618	107
Sum	1 742	0	1 742	-251	-8	-1 618	107
PORTEFØLJEFORDELT GJELD							
Sum gjeld kollektivporteføljen	1 729	0	1 729	-250	0	-1 618	97
Sum gjeld selskapsporteføljen	0	0	0	0	0	0	0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	13	0	13	-1	-8	0	9
Sum	1 742	0	1 742	-251	-8	-1 618	107

NOTE 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør – forts.

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		Netto beløp
					Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdi- papirer	
EIENDELER							
Finansielle derivater	4 733	0	4 733	-598	-3 981	0	169
Sum	4 733	0	4 733	-598	-3 981	0	169
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER							
Sum eiendeler kollektivporteføljen	3 971	0	3 971	-597	-3 219	0	154
Sum eiendeler selskapsporteføljen	747	0	747	0	-762	0	0
Sum eiendeler investeringsvalg- porteføljen	15	0	15	-1	0	0	14
Sum	4 733	0	4 733	-598	-3 981	0	169
GJELD							
Finansielle derivater	599	0	599	-598	-11	0	0
Sum	599	0	599	-598	-11	0	0
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD							
Sum gjeld kollektivporteføljen	598	0	598	-597	-3	0	0
Sum gjeld selskapsporteføljen	0	0	0	0	0	0	0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	2	0	2	-1	-8	0	0
Sum	599	0	599	-598	-11	0	0

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av nettingavtaler i KLP; hvilke muligheter KLP har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike nettingavtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner i balansen, samt en ytterligere tabell med tilsvarende informasjon sortert på de ulike porteføljene i foretaket.

NOTE 9 Forpliktelser

MILLIONER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	5 873	4 498	1 870
Forskuddstrekk pensjonsordning	399	386	429
Leverandørgjeld	3	48	6
Derivater	4 456	1 742	599
Gjeld til kredittinstitusjoner	1 082	928	3 990
Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring	133	1 737	867
Øvrige forpliktelser	18	17	28
Sum forpliktelser	11 965	9 355	7 789

NOTE 10 Kapitalkrav

MILLIARDER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019		30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
FORENKLET SOLVENS II BALANSE							
Eiendeler, bokført	635	610	621	Beste estimat	579	550	560
Merverdier HTF/lån og fordringer	19	10	8	Risikomargin	16	14	13
Merverdier øvrige utlån	0	0	0	Ansvarlige lån/fondsobligasjonslån	5	8	8
Øvrige mer/mindreverdier	0	0	0	Andre forpliktelser ¹	21	11	15
Utsatt skattefordel	0	0	0	Utsatt skatteforpliktelse	1	2	1
Sum eiendeler etter solvens II	655	621	629	Sum forpliktelser etter solvens II	622	586	597
				Eiendeler minus forpliktelser	32	35	32
				- Utsatt skattefordel	0	0	0
				- Risikoutjevningfond ¹	0	-5	0
				+ Fondsobligasjonslån	2	2	2
				Basiskapital - kapitalgruppe 1	34	31	33
				Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 1	34	31	33
				Ansvarlige lån	3	6	7
				Risikoutjevningfond ¹	0	5	0
				Basiskapital - kapitalgruppe 2	3	12	7
				Supplerende kapital	12	11	12
				Supplerende kapital - kapitalgruppe 2	12	11	12
				Fradrag for maks. kapital i gruppe 2	-7	-16	-12
				Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 2	8	7	7
				Utsatt skattefordel	0	0	0
				Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 3	0	0	0
				Tellende ansvarlig kapital under Solvens II	43	38	41
				Markedsrisiko	7	6	6
				Diversifisering markedsrisiko	-2	-2	-2
				Motpartsrisiko	0	0	0
				Forsikringsrisiko	15	15	14
				Diversifisering forsikringsrisiko	-3	-4	-3
				Diversifisering generelt	-3	-3	-3
				Operasjonell risiko	3	2	3
				Tapsabsorberende evne til utsatt skatt	-1	-2	-1
				Solvenskapitalkrav (SCR)	16	14	15
				Det lineære minstekapitalkravet (MCR_lineær)	10	8	7
				Minimum	4	3	4
				Maksimum	7	6	7
				Minstekapitalkravet (MCR)	7	6	7
				Solvensgrad	264%	274%	278%

I Solvens II-balansen inngår eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. For eiendeler som har en annen verdi i regnskapet legges derfor mer-/mindreverdiene til. For KLPs forsikringsforpliktelser finnes det ikke observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som skal reflektere en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene.

Kapitalgruppe 1 fremkommer av Solvens II-balansen, samt fondsobligasjonslånet. Kapitalgruppe 2 består av ansvarlige lån og ikke-innbetalt supplerende kapital. Finanstilsynet har godkjent at KLPs vedtektsfestede etterinnkallingsrett kan regnes med som supplerende kapital med et beløp tilsvarende 2,5% av foretakets premiereserve. Kapital som kan medregnes i kapitalgruppe 2 er begrenset oppad til 50% av kapitalkravet.

Uten bruk av midlertidig fradrag i forsikringstekniske avsetninger er foretakets solvensgrad 264% som er godt over foretakets mål om minst 150%. Med det midlertidige fradraget er solvensgraden 353%.

	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
Solvensgrad	264%	274%	278%

¹ Fra og med 31.12.2019 er risikoutjevningfondet tatt ut av kapitalgruppe 2, men regnet inn som andre forpliktelser.

NOTE 11 Leieavtaler

MILLIONER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
BRUKSRETTEIENDELER	Eiendom		
Inngående balanse 01.01.	204	305	305
Tilgang	981	0	0
Avskrivninger	-78	-76	-101
Utgående balanse	1 108	229	204

MILLIONER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
LEIEFORPLIKTELSE	Eiendom		
Inngående balanse 01.01.	210	305	305
Tilgang	981	0	0
Avdrag	-70	-71	-96
Utgående balanse	1 121	234	210

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
	Eiendom				
Rentekostnader leieforpliktelser	7	2	10	6	8

NOTE 12 Pensjonsforpliktelser

MILLIONER KRONER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
Balanseført netto forpliktelse 01.01.	508	565	565
Resultatført pensjonskostnad	71	76	105
Resultatført finanskostnad	11	14	18
Aktuarielle gevinster og tap	193	40	-89
Innbetalt premie/tilskudd	-42	-74	-92
Balanseført netto forpliktelse 30.09 / 31.12	741	620	508

FORUTSETNINGER	30.09.2020	30.09.2019	31.12.2019
Diskonteringsrente	1,40 %	2,40 %	2,30 %
Lønnsvekst	2,00 %	2,75 %	2,25 %
Folketrygdens grunnbeløp (G)	1,75 %	2,50 %	2,00 %
Pensjonsregulering	0,99 %	1,73 %	1,24 %
Arbeidsgiveravgiftssats	14,10 %	14,10 %	14,10 %
Finansskatt	5,00 %	5,00 %	5,00 %

Effekten av endringer i forutsetningene er en økning av forpliktelsen med 193 millioner kroner per 30.09.2020. Endringen er ført under regnskapslinjen "Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger".

NOTE 13 Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2020	3. kvartal 2019	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2019 -30.09.2019	01.01.2019 -31.12.2019
Rentekostander ansvarlig lån	35	64	181	185	248
Underkurs ansvarlig lån	1	2	343	4	6
Rentekostander fondsobligasjonslån	17	17	52	48	64
Øvrige kostander knyttet til selskapsporteføljen	25	11	50	40	56
Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	78	94	627	277	374

NOTE 14 Salg av datterforetak

Kommunal Landspensjonskasse gjensidige forsikrings-selskap (KLP) har solgt alle aksjene i det heleide datterforetaket KLP Bedriftspensjon AS. Salget ble gjennomført i 3. kvartal, men med regnskapsmessig virkning fra og med 1. april 2020.

Det solgte datterforetaket tilbyr innskudds- og foretakspensjon, inkludert forvaltning av pensjonskapitalbevis og fripoliser, til bedrifter i privat og offentlig sektor. Foretaket ble etablert i 2006, og har hatt kontor i Oslo med 9 ansatte. KLP Bedriftspensjon AS hadde per 31.03.2020 3 091 bedriftskunder innenfor innskudds- og foretakspensjon, som samlet omfattet 69 232 aktive medlemmer og eiere av

pensjonskapitalbevis og fripoliser. Samlet forvaltningskapital var på 6 984 millioner kroner, hvorav forsikringsforpliktelse utgjorde 6 372 millioner kroner. Resultat før skatt per 31.03.2020 utgjorde minus 13,7 millioner kroner.

Bokført verdi av aksjene i det solgte datterforetaket var 573 millioner kroner per 31.03.2020. Det er i resultatet til KLP per 30.09.2020 innregnet et tap i forbindelse salget på 179,8 millioner kroner. Dette inngår i regnskapslinjen «Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen». Tapet er beregnet utfra virkelig verdi av aksjene fratrukket estimerte salgsutgifter.

HOVEDKONTOR

Besøksadresse:

Dronning Eufemias gate 10, Oslo

Sentralbord: 55 54 85 00

REGIONSKONTOR

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7, Bergen

Kundesenter: 55 54 85 00

ALL POST SENDES TIL

Kommunal Landspensjonskasse,

Pb. 400 Sentrum, 0103 Oslo

Elektroniske henvendelser:

klp.no/kontakt

www.klp.no

Organisasjonsnr.: 938 708 606